

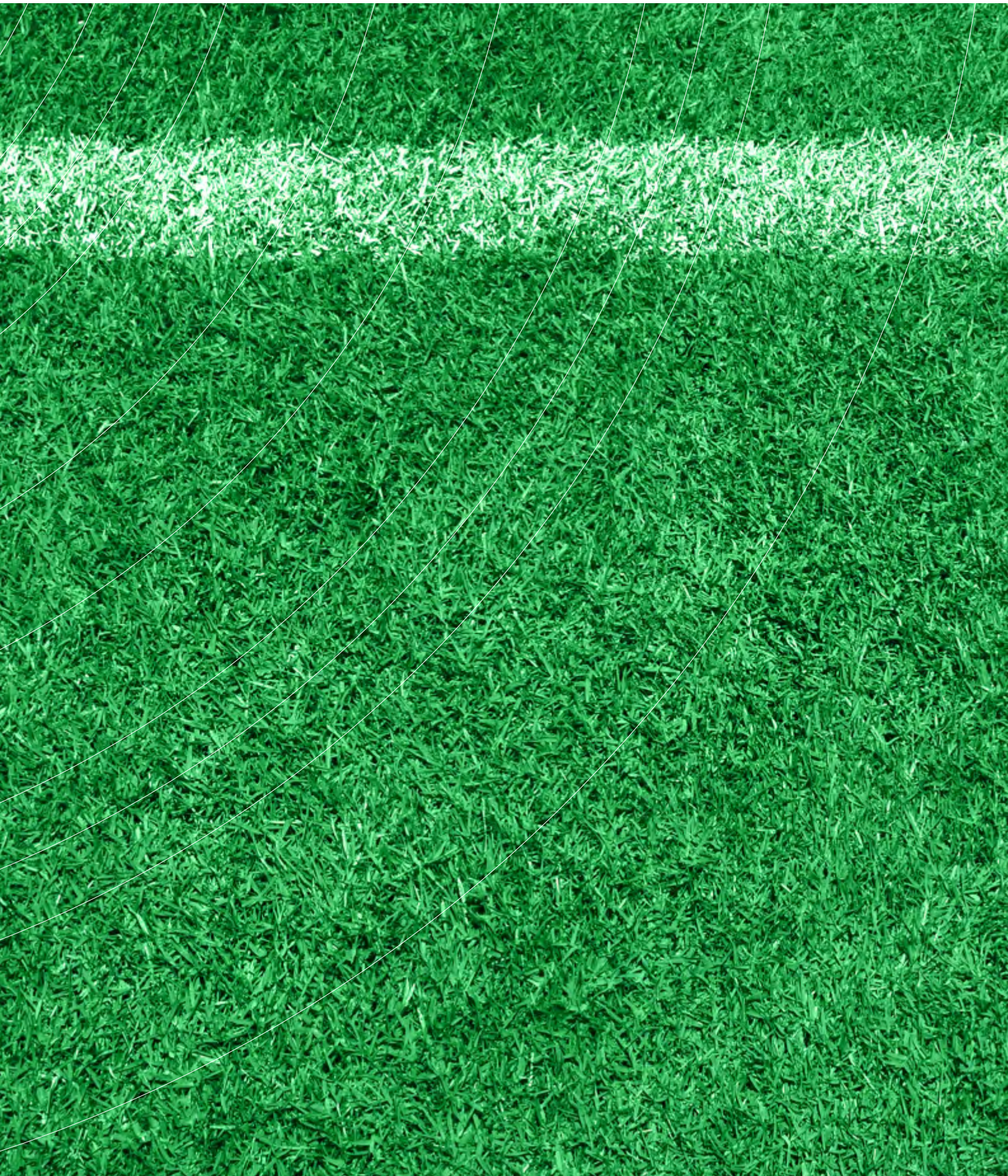

De sport-,
scouting- en
speeltuinverenigingen
van de toekomst

Actieprogramma Verenigingen

Juni

2019

Voorwoord

In mijn jeugd was het sportveld mijn favoriete plek. Mijn droom was profvoetballer worden. Zaterdag was de dag waar ik naar uit keek. En niet alleen ik, heel het gezin was onderdeel van het verenigingsleven. Zo waren er altijd teamgenoten die meereden naar de club, werden de tenues thuis gewassen en waren mijn ouders vaak als leider, begeleider, grensrechter of bestuurslid aanwezig.

In mijn opvoeding werd mij een wijze les geleerd: een vereniging draait niet vanzelf. Maar als je samen verantwoordelijkheid neemt, dan groeien er de mooiste herinneringen. Een sportvereniging is in mijn ogen dan ook meer dan alleen 'een plek om te sporten'. Het zijn plekken waar wij leren om samen te werken. Alleen samen word je kampioen. Dat geldt ook voor scoutingverenigingen. Een avontuur beleef je samen, zonder iemand onderweg te verliezen. En alleen spelen bij een speeltuinvereniging is toch een stuk minder leuk. Daarom vind ik het zo belangrijk dat in dit actieprogramma de maatschappelijke waarde van deze verenigingen centraal staat. Die mag nooit verloren gaan.

Onze inzet is helder: iedere Rotterdammer moet dichtbij huis kunnen sporten, scouten of spelen. De 'sportcirkel' is daarbij een mooi beeld: rond het centrum moeten er plekken zijn waar wij elkaar kunnen ontmoeten op het veld, bij de rand van de zandbak, in de kantine van de sportvereniging of aan de waterkant bij de scouting.

De vereniging van de toekomst zal anders zijn, met andere organisatievormen en een breder aanbod dat past bij deze tijd. Dat is hard nodig, omdat de vraag van Rotterdammers verandert. Hoe gaan verenigingen bijvoorbeeld om met kinderen die steeds meer online hun uitdaging zoeken? In dit actieprogramma worden diverse acties beschreven om hierop in te spelen en verenigingen te vernieuwen en te versterken. Klaar voor de toekomst.

Het sportveld is nog steeds een van mijn favoriete plekken. Ik ben geen profvoetballer geworden, wél wethouder in Rotterdam. En zoals ook iedereen weet, kun je in je eentje geen stad maken, daar heb je iedereen bij nodig. Laten wij samen de sport, de scouting en speeltuinen in Rotterdam levend en levendig houden. Een prachtig verenigingsleven voor onze stad én voor de generaties na ons.

Sven de Langen
Wethouder
Volksgezondheid, Zorg,
Ouderen en Sport

Inhoudsopgave

1	Waarom een Actieprogramma Verenigingen	5
	a. Vroeger en nu	6
	b. Ontwikkelingen en bedreigingen voor de vereniging	6
	c. Maatschappelijke waarde van verenigingen	7
	d. Wat hebben we de afgelopen jaren al gedaan?	9
	i. Sport	9
	ii. Scouting	10
	iii. Speeltuinen	10
2	Trends en Ontwikkelingen algemeen	11
3	Doelstellingen Actieprogramma	15
4	Sportverenigingen	17
	a. Analyse	18
	b. Vitale Sportverenigingen	25
	c. Toekomstbestendige Sportverenigingen: De Sportclub van de Toekomst	26
	d. Resultaten en Acties Sport	29
5	Scoutingverenigingen	39
	a. Analyse	40
	b. Vitale en Toekomstbestendige Scoutingverenigingen	44
	c. Resultaten en Acties Scouting	45
6	Speeltuinen	49
	a. Analyse	50
	b. Speeltuinenbeleid Rotterdam afgelopen jaren	51
	c. Vitale en toekomstbestendige speeltuinverenigingen	52
	d. Verder traject speeltuinen	52
7	De Focus-Acties voor de Verenigingen van de Toekomst; de Top 12	53
8	Beoogde effecten	57
9	Financiën	59
10	Verder traject	61

Waarom een Actieprogramma Verenigingen

a. Vroeger en nu

Sport en recreatie zijn in Nederland ontstaan vanuit particulier initiatief: vanuit, door en voor de mensen in de samenleving. De vereniging was in de 20e eeuw de meest voorkomende organisatievorm. De eerste sportverenigingen ontstonden eind 19e eeuw. Speeltuinenverenigingen en scoutingverenigingen werden vanaf het begin van de 20e eeuw opgericht. RC & VV Victoria (Rotterdamsche cricket- en voetbalvereniging Victoria) was de eerste Rotterdamse sportvereniging, opgericht in 1881. Deze is tegenwoordig nog steeds actief als hockey-, tennis- en squashvereniging onder de naam SV Victoria.¹ De eerste speeltuinenvereniging werd in 1927 opgericht in Vreewijk.² De eerste scoutingvereniging in Rotterdam was Van Speyk Overschie. Veelal waren verenigingen net als veel andere maatschappelijke organisaties in het land verzuild. Na de Tweede wereldoorlog ging de (gemeentelijke) overheid beleid voeren om sport en recreatie te stimuleren, voornamelijk door verenigingen te faciliteren. De rol en de vorm van verenigingen is door de tijd heen blijven veranderen. Zo ontzuilden de verenigingen, werd er gefuseerd en afgesplitst, verbreed, versmald, gerenoveerd en verhuisd.

b. Ontwikkelingen en bedreigingen voor de vereniging

Door maatschappelijke ontwikkelingen staan verenigingen voor een uitdaging. Er zijn maatregelen en veranderingen nodig om te kunnen borgen dat verenigingen over twintig à dertig jaar nog steeds een vooraanstaande maatschappelijke functie vervullen. Veranderingen in de samenleving waar verenigingen op in moeten spelen zijn onder meer:

- Er is meer diversiteit gekomen in het aanbod: zoals sportscholen, commerciële speelvoorzieningen, sporten in privé-verband, wijkgerichte initiatieven; indoorespeeltuinen, enzovoorts;
- Veranderend behoeft patroon: er lijkt een trend tot minder behoefte aan de vaste verenigingsstructuur en het vaste aanbod;
- Meer keuzes in vrijetijdsbesteding: zowel binnen het domein (meerdere vormen van sport en van spelen en uitvindingen zoals tablets en de spelcomputer), als in andere vormen van vrijetijdsbesteding;
- Schaarste aan vrijwilligers en bestuursleden: het lukt steeds meer verenigingen moeizaam om voldoende vrijwilligers en met name bestuursleden te vinden; ook de diversiteit van het vrijwilligersbestand is een aandachtspunt;
- Financiën: verenigingen hebben te maken met hogere kosten en (bij een dalend ledenaantal) met minder inkomsten. Dit uit zich onder meer dat veel verenigingen

financieel niet in staat zijn om het onderhoud van de opstallen (kantines en kleedkamers) op orde te houden;

- Toenemende wet- en regelgeving, zoals Europese privacywetgeving, waar verenigingen rekening mee moeten houden.

Daarnaast zullen verenigingen ook moeten kijken naar hun eigen organisatie en werkwijze.

- De meeste verenigingen werken nog met een organisatiestructuur van vele tientallen jaren geleden: het klassieke verenigingsmodel met vaste bestuursfuncties en een klassiek georganiseerde algemene ledenvergadering;
- Verenigingen zijn in de loop van de jaren mondjesmaat wel met professionals gaan werken. Trainers en coaches van selectieteams ontvangen bij sportverenigingen vaak een vergoeding. Enkele grotere verenigingen, die financieel gezond zijn, hebben voor enkele uren per week soms een verenigingsmanager in dienst. Veel kleinere verenigingen werken nog volledig met vrijwilligers;
- Bij de speeltuinen werd in de jaren negentig op grote schaal gebruikt gemaakt van de toenmalige werkgelegenheidsregeling, bekend als de 'Melkertbanen', voornamelijk voor ondersteunende functies (beheerders). Deze regeling is daarna afgebouwd en omgezet in een nieuwe vorm van beheer;
- De meeste verenigingen zijn nauwelijks stelselmatig bezig met organisatieontwikkeling, waar dit wel nodig zou zijn.³

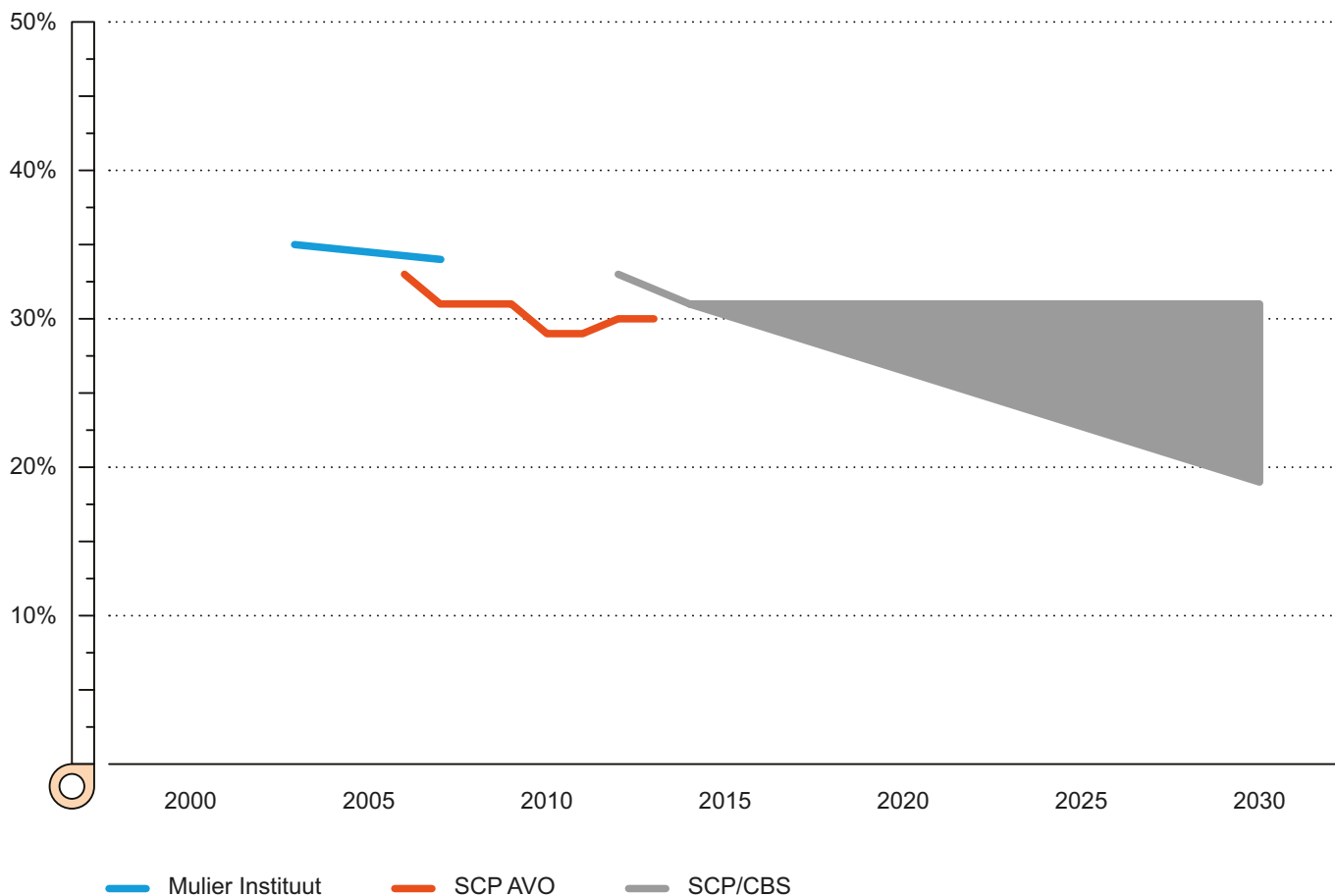
Binnen de sportsector blijkt uit landelijke cijfers dat de sportparticipatie sinds 1990 fors is toegenomen, maar het lidmaatschap van verenigingen gestaag is afgenomen (in Rotterdam is er nog sprake van een stabilisatie hierin; zie cijfers verderop). Het Sociaal Cultureel Planbureau voorspelt dat het aandeel van de bevolking dat lid is van een sportvereniging zal dalen van de huidige 33% naar 19% in 2030. Al in 2014 sportte ongeveer twee derde van de sporters alleen of ongeorganiseerd, de verwachting is dat deze groep toeneemt. Voor scoutingverenigingen zijn geen landelijke trendcijfers, behalve dat er het afgelopen jaar een ledentoeename van 1,5% was. Speeltuinenverenigingen werken veelal niet met lidmaatschappen, waardoor hier ook geen landelijke cijfers beschikbaar zijn.

Geconcludeerd kan worden dat, als er geen doorbraak wordt gerealiseerd, de rol van de verenigingen, de komende jaren steeds kleiner zal worden. Veel verenigingen die niet met de veranderingen omgaan en niet werken aan hun toekomstbestendigheid zullen in hun voortbestaan worden bedreigd.

1 <http://www.sv-victoria.nl/Historie-en-stamboom/content/135/>

2 <http://www.svvreewijkdevaan.nl/nl/over-ons/>

3 Froukje Smits, Jan Janssens en Nico de Vos, *Veranderende lidmaatschappen in de sport* (Amsterdam 2018) 53-54.

Trendscenario lid van een sportvereniging.

Projecties naar de toekomst zijn op basis van kwalitatieve oordelen van de expertwerkgroep.

Bronnen: SCP (AVO 2003); Mulier Instituut (OBiN 2006-2011); SCP/CBS (VTO 2012-2014).

c. Maatschappelijke waarde van verenigingen

Waarom vinden wij het belangrijk dat verenigingen in het landschap over 20 à 30 jaar nog een prominente positie blijven innemen?

- De vereniging is een vorm van particulier initiatief, dat een belangrijke plaats inneemt in de Nederlandse samenleving. Kenmerk is de wisselwerking tussen de samenleving (initiatiefnemer en uitvoerder) en de overheid (faciliterend). De rolverdeling is vanaf de Tweede Wereldoorlog veranderd (toenemende rol overheid) en ook de komende jaren zal hiernaar gekeken moeten worden. Zoals naar de groter wordende rol van de gemeente in het onderhoud en het vervangen van accommodaties. Maar de unieke kern van dit particulier initiatief willen wij graag overeind houden;
- In de vereniging speelt de vrijwilliger een sleutelrol. Hier liggen bedreigingen op de loer (zie eerder), maar wij blijven aan het Vrijwilligerswerk een belangrijke maatschappelijke rol toekennen. Vrijwilligerswerk

bevordert sociale participatie en burgerschap en vormt daarmee een belangrijke waarde aan sociaal kapitaal;

- Daarnaast doen mensen die vrijwilligerswerk in de sport doen kennis en vaardigheden op die ook buiten de sport van pas kunnen komen, zoals didactische vaardigheden, organiseren, plannen en communiceren;⁴
- De vereniging is bij uitstek een plek van het "samen doen": samen sporten, samen activiteiten organiseren, samen besluiten nemen, samen de financiën op orde houden, enzovoorts. De leden van verenigingen komen uit alle geledingen: jong – middelbaar – oud, hoogopgeleid – lager opgeleid, wat betreft afkomst, man -vrouw, enzovoorts. Verenigingen spelen daarmee een sleutelrol in het bevorderen van sociale cohesie, mits ze met deze diversiteit goed omgaan. Ook binnen het gezinsverband zijn verenigingen vaak een bindende factor. Verenigingssporters doen veel sociale contacten op via de vereniging die vaker persoonlijk van aard zijn;
- Verenigingen bieden meer dan alleen hun kernactiviteit, maar leggen verbindingen met diverse andere maatschappelijke doelen: gezondheid, onderwijs, sociale binding, etc;

⁴ Froukje Smits, Jan Janssens, Nico de Vos, Veranderende lidmaatschappen in de sport (Amsterdam 2018) 70-72.

- Verenigingen vormen (dan wel zouden zich meer kunnen ontwikkelen tot) sociale pleisterplaatsen in de wijk, waar men elkaar ontmoet en samen activiteiten organiseert en beleeft;
- De activiteiten van verenigingen vinden (veelal) plaats op sportvelden, semi-openbare buitenruimte of accommodaties. Dit zijn vaak ook plekken met veel groen en in een beschutte, rustige omgeving. Waarmee verenigingen dus ook in fysiek-ruimtelijk opzicht bijdragen aan de diversiteit en uitstraling van de stad; Sportverenigingen en scoutingverenigingen liggen min of meer in een soort van ring rondom de buitengrenzen van de stad en vormen daarmee dus een groene-recreatieve cirkel. Zie ook verderop;
- Uit onderzoek blijkt dat sporters in verenigingsverband vaker sporten en ook meer tijd besteden aan sporten of in de club doorbrengen dan mensen die sporten in meer flexibele vormen.⁵ Ook blijkt uit onderzoek dat wanneer mensen bij een sportclub sporten, ze over het algemeen langer blijven sporten dan ongebonden sporters.

d. Wat hebben we de afgelopen jaren al gedaan?

De laatste jaren is vanuit de gemeente al de nodige inzet gepleegd op het behouden en versterken van de verenigingsstructuur in de stad. De inzet verschilt per domein.

i. Sport

- Sinds 2002 bestaat Rotterdam Sportsupport. Deze stichting is opgericht als servicepunt voor de Rotterdamse sportverenigingen. Sportverenigingen kunnen voor vragen en voor uitgebreidere ondersteuningstrajecten bij Sportsupport terecht. Al deze trajecten zijn gericht op de vitaliteit van de sportverenigingen verhogen en de laatste jaren ook al steeds meer op het toekomstbestendig maken van de sportverenigingen;
- Naast de algemene rol van Rotterdam Sportsupport als servicepunt voor sportverenigingen is sinds 2011 door Sportsupport met het Sportplus programma ingezet op het verbreden van de rol van sportverenigingen met andere maatschappelijke activiteiten. Een vorm van het "openstellen" van sportverenigingen en inspelen op maatschappelijk trends en vernieuwing;
- Sinds 2005 is Rotterdam Sportsupport (mede) ontwikkelaar, coördinator en/of uitvoerder van diverse projecten waarbij sport als middel, het stimuleren van duurzame sportparticipatie en vitale sportverenigingen onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn;

⁵ Froukje Smits, Jan Janssens, Nico de Vos, Veranderende lidmaatschappen in de sport (Amsterdam 2018) 70.

- Rotterdam Sportsupport is sinds 2018 initiatiefnemer van het samenwerkingsverband “sport door de verderkijker”, waarbij enkele grote steden gezamenlijk de toekomstbestendigheid van de sportvereniging verkennen;
- Op Rotterdams niveau heeft met een bijeenkomst in maart 2018 en het sportcongres van september 2018 ook al een eerste verkenning met sportverenigingen plaatsgevonden rondom het thema toekomstbestendig;
- De gemeente zet al jaren in op synergie tussen topsport en breedtesport, waarbij topsportevenementen bijdragen aan de ontwikkeling van breedtesport en aan het sportverenigingsleven. Ook ondersteunt de gemeente een aantal topsportverenigingen;
- In 2016 is het product Sportregie ontwikkeld (per 2018 onder beheer van het Sportbedrijf), waarin alle sportaanbieders (verenigingen en niet-verenigingen) worden ondersteund om hun aanbod beter te laten aansluiten op de behoefte van Rotterdammers in iedere levensfase;
- Ook zijn er inmiddels enkele concrete vernieuwende en toekomstgerichte acties en pilots gestart zoals:
 - ESports-competitie;
 - Next generatie (binnen doelgroepen binnen sportclubs);
 - Nieuwe sport- en spelvormen (zoals 3X3 basketbal, smashball en beachsporten);
 - Verenigingsondersteuning gekoppeld aan maatschappelijk ondernemen (zoals nieuwe verdienmodellen binnen sportverenigingen);
- De gemeente heeft in 2015 besloten om € 6 mln per jaar extra in te zetten voor kwaliteitsverbetering en een capaciteitsuitbreiding van sportvoorzieningen, waarvan een groot deel ingezet is voor het wegwerken van achterstallig onderhoud van kantines en kleedkamers bij verenigingen, extra kunstgrasvelden en uitbreiding van buitensportcomplexen. In het Coalitieakkoord is een aanvullend bedrag van € 400.000 per jaar voor vier jaar opgenomen.

ii. Scouting

- Het scoutingbeleid viel tot en met maart 2014 onder verantwoordelijkheid van de deelgemeenten. Deelgemeenten maakten hierin eigen keuzes;
- Met de overdracht in 2014 van het scoutingbeleid van de gemeente naar de centrale stad hebben wij toegewerkt naar een stedelijk kader voor scoutingverenigingen, onder meer door het gelijk trekken van de hoogte van subsidies, waarin er in de deelgemeentelijke periode verschillen waren ontstaan. Verder heeft de gemeente ingezet op een gefaseerde vitalisering van scoutingverenigingen;
- In mei 2016 hebben wij de beleidsregel scouting vastgesteld, waarin de verschillende bijdragen binnen de subsidie en de inhoudelijke voorwaarden zijn uitgewerkt. In september 2017 heeft een bijstelling

van de beleidsregel plaatsgevonden. Kern hiervan is het vaststellen van vaste bijdragen voor de activiteitsubsidie, voor een extra bijdrage per jeugdlid en het toekennen van een bijdrage voor de opleiding en training van kaderleden en vrijwilligers;

- Per december 2017 hebben wij de investeringsregeling voor sportaccommodaties (de 1/3 regeling) opengesteld voor scoutingverenigingen, die daarmee nu ook een beroep kunnen doen op een subsidie en (desgewenst) een lening vanuit de gemeente bij investeringen in hun clubgebouw;
- In 2016 is de motie “Rotterdam moet zijn knopen tellen” aangenomen, waarin het college wordt opgeroepen het scoutingbeleid te vitaliseren. Hiertoe hebben wij, via een werkgroep van Rotterdamse scoutinggroepen, een bestedingsvoorstel uitgewerkt, gericht op de vitalisering van de scoutingverenigingen. Op basis hiervan hebben wij eind 2018 deze motie afgedaan;
- In het Coalitieakkoord 2018-2022 is een extra budget van € 50.000 per jaar opgenomen voor de intensivering van het scoutingbeleid.

iii. Speeltuinen

- Ook het speeltuinenbeleid viel tot en met maart 2014 onder de deelgemeenten;
- Eind 2013 heeft het toenmalige college, in samenspraak met de deelgemeenten, de nota “Toekomst Rotterdamse speeltuinen” vastgesteld, waarin de uitgangspunten zijn vastgesteld voor een stedelijk speeltuinenbeleid;
- Hierin is vastgesteld dat de speeltuinen verantwoordelijk zijn voor de kerntaken binnen een speeltuin (openingstijden, concept van de speeltuin, activiteiten, samenwerking in de wijk, werven van vrijwilligers en dagelijks beheer en onderhoud) en dat de gemeente een voorwaardenscheppende rol heeft (toekennen subsidies op basis van een helder kader, tegen een betaalbaar tarief beschikbaar stellen van accommodaties en het zorgdragen van het eigenarenonderhoud van locaties en speeltoestellen). Verder is hierin vastgesteld dat het beheer door betaalde krachten in stand blijft;
- Over 2014 en 2015 heeft de gemeente een budget van in totaal € 1 mln ingezet voor de tijdelijke subsidieregeling ‘impuls vernieuwing en versterking van speeltuinen’ voor vernieuwende activiteiten, gericht op samenwerking met andere speeltuinen en andere organisaties. Meer dan 90% van de speeltuinverenigingen heeft hiervoor een plan ingediend en subsidie verkregen;
- Per 2016 heeft de gemeente het subsidiebudget voor speeltuinen met € 0,3 mln structureel verhoogd.
- Per 1 januari 2018 zijn de “nadere regels” voor subsidiëring van speeltuinen ingevoerd. Hierin zijn de begrippen vitale speeltuinen en plus-speeltuinen uitgewerkt en is aangegeven dat alle speeltuinen uiterlijk in 2021 ten minste vitaal moeten zijn.

Trends en Ontwikkelingen algemeen

Het toewerken naar toekomstbestendige verenigingen, betekent reageren en anticiperen op trends en ontwikkeling. Hieronder de belangrijkste trends en ontwikkelingen, die een factor zijn voor de situatie en het perspectief van verenigingen.

Demografie

De prognose is dat het aantal Rotterdammers blijft groeien, tot 2035 komen er zo'n 55.000 Rotterdammers bij. De samenstelling van de bevolking gaat veranderen. De twee meest opvallende ontwikkelingen zijn de dubbele vergrijzing en de superdiversiteit. Dubbele vergrijzing houdt in dat er relatief meer ouderen zijn, die gemiddeld ook ouder worden dan nu. Er zijn nu al bijna 2 keer zoveel 75+ers als in 1980. De vergrijzing manifesteert zich ook in Rotterdam, maar in vergelijking met de rest van Nederland blijft Rotterdam relatief jong. Superdiversiteit houdt in dat er meer mensen van migratieafkomst zijn, en dat de herkomst van deze mensen steeds gevarieerder wordt.⁶ Zeker in Rotterdam is dit nu al een gegeven. Vergrijzing en meer inwoners met migratieachtergrond zijn ontwikkelingen die zouden kunnen leiden tot minder sportdeelname en daardoor tot minder verenigingslidmaatschap, omdat deze groepen over het algemeen minder sporten.⁷ 3 van de 9 landelijke sportbonden boven de 50.000 leden gaf aan dat vergrijzing een oorzaak van ledendaling is. Voor scouting

⁶ Andries van den Broek ea, De toekomst tegemoet, leren, werken, zorgen, samenleven en consumeren in het Nederland van later (Sociaal Cultureel Planbureau 2016) 17-42.

⁷ 'clublidmaatschap', (Sociaal Cultureel Planbureau) <https://www.sportenbewegeningcijfers.nl/toekomstverkenning/trendscenario/clublidmaatschap>

is eenzelfde trend van toepassing. Anderzijds bieden deze ontwikkelingen ook kansen. Het zijn immers potentiële leden en vrijwilligers die nu nog niet bediend worden. In herkomstlanden van Rotterdammers met migratieachtergrond is geen vergelijkbaar verenigingsleven en ouders zijn dus vaak onbekend met het fenomeen.⁸ Dit is veelal terug te zien in de diversiteit van het ledenbestand. Inclusiever zijn voor alle Rotterdammers is echter niet zo makkelijk als het lijkt en vraagt een lange adem en veel aanpassingsvermogen.

Individualisering en Informalisering

Door individualisering kiezen mensen sneller een individuele sport of activiteit, en door informalisering doen ze dit eerder buiten verenigingsverband. Meer mensen dan vroeger kiezen ervoor hun interesses te ontplooiën in kleine, niet-hiërarchische groepen in plaats van in geïnstitutionaliseerd en langdurig verband. De individualisering van de samenleving is terug te zien in de sportkeus van mensen, zowel op landelijk als op Rotterdams niveau.⁹ Lidmaatschappen bij individuele sporten zagen een groei, en ook mensen die zich informeel verenigen nemen toe. De meest beoefende sporten in Rotterdam zijn de sporten die mensen individueel en informeel kunnen uitvoeren, zoals zwemmen, hardlopen en fitnessen. In het speeltuinwezen is dit terug te zien doordat steeds minder speeltuinen een lidmaatschap verplicht stellen om een speeltuin te bezoeken. De organisatiegraad van speeltuinen komt steeds lager te liggen.

Intensivering en vrijwilligers

Intensivering is een maatschappelijke trend met een beleving- en tijdsbestedingscomponent. De intensivering van beleving wijst op het verlangen van de mens naar intense en intensieve ervaringen. De tweede wijst op een verhoogd levensritme en meer drukte in het bestaan, denk aan tweeverdieners met jonge kinderen.¹⁰ Mensen ervaren een steeds drukker leven en vollere agenda's, waar tijdsintensieve en langdurige bestuursfuncties niet meer inpassen.¹¹ Rotterdamse speeltuinen gaven aan dat dit voor hen een belemmering vormt om nieuwe vrijwilligers te vinden.¹²

Sportbonden gaven aan de laatste jaren te zien dat leden en donateurs minder bereid zijn tijd in de organisatie te steken. De voorzitter van Scouting Nederland wist te vertellen dat er nog wel genoeg vrijwilligers zijn voor op de zaterdag, maar dat er steeds minder vrijwilligers zijn die daarbuiten tijd in de vereniging willen steken. Leden hebben meer moeite met verplichtingen en het is moeilijker om onbetaalde bestuursleden te vinden.¹³ Tekort aan tijd vraagt voor flexibelere inzet van vrijwilligers. Een aantal grote landelijke maatschappelijke organisaties passen hun organisatiestructuur aan door leden in te zetten voor kortere projecten of acties, in plaats van langdurige inzet.¹⁴

Digitalisering

Internet en sociale media hebben invloed op het functioneren van verenigingen, bijvoorbeeld doordat het de manier van communiceren met leden en donateurs veranderd. Sportbonden informeren hun leden online over de uitslagen van wedstrijden. Internet kan gebruikt worden om nieuwe leden te werven, en om op de hoogte te blijven van wat er speelt.¹⁵ Digitalisering vraagt wel een andere manier van werken. Mensen kunnen zichzelf makkelijker organiseren en kennis uitwisselen door middel van groepsapps, waardoor organisatie door verenigingen minder nodig is voor sporters.¹⁶ De digitalisering en social media bieden ook veel kansen voor verenigingen. Via social media kunnen ook verbanden worden aangegaan die complementair zijn aan traditionele verenigingsverbanden.

Leden naar persoonskenmerken

In Nederland is 66% van de jeugd lid van een vereniging. Voor sportverenigingen geldt dat een derde van hun leden jonger is dan 18 jaar, voor scoutingverenigingen ruim 70%. Deelname aan verenigingssport en -scouting verschilt in mate naar achtergrond kenmerken, zoals sociaal milieu, culturele achtergrond, sekse en woonplaats.¹⁷ De overgang van levensfase is vaak een moment van uitval, dus als iemand van de basisschool naar het secundair onderwijs gaat, of van secundair naar tertiair onderwijs. Uitval treedt ook op bij veranderingen in de gezins- of werksituatie en het bereiken van een oudere leeftijd en gezondheidsproblemen.

8 'De Nederlandse Sportvereniging en ouders met niet-Nederlandse achtergrond', Alles over Sport (2018).

9 Hanneke Posthumus ea, Verenigd in Verandering (Sociaal Cultureel Planbureau 2014) 33.

10 Vic Veldheer en Rob Bijl, Actuele maatschappelijke ontwikkelingen (Sociaal Cultureel Planbureau 2010) 27-37.

11 Marian ter Haar ea, Passend Besturen, besturen als uitdaging (LKCA 2017).

12 NUSO Quickscan (2012) 8.

13 Hanneke Posthumus ea, Verenigd in Verandering (SCP 2014) 76.

14 Hanneke Posthumus ea, Verenigd in Verandering (SCP 2014).

15 Hanneke Posthumus ea, Verenigd in Verandering (SCP 2014) 83-85.

16 'clublidmaatschap', (Sociaal Cultureel Planbureau) <https://www.sportenbewegenin cijfers.nl/toekomstverkenning/trendscenario/clublidmaatschap>

17 Hugo van der Poel ea, Rapportage Sport 2018 (SCP 2018) 83-84.

Verenigingslidmaatschappen op de lange termijn

In Europa is Nederland koploper in mensen die is aangesloten bij maatschappelijke organisaties, inclusief verenigingen. Het aantal lidmaatschappen van sportverenigingen landelijk is tussen 1970 en 1990 gegroeid, daarna gestagneerd en vanaf 2006 gedaald.¹⁸ Behalve voor jeugdleden, het aantal kinderen tot 10 jaar dat lid is van een sportvereniging is gestegen. Rotterdam gaat in tegen de landelijke trend. Het ledenpercentage over de gehele Rotterdamse bevolking is vorig jaar toegenomen. Totaal is 15,4% lid in Rotterdam. Dit ligt wel 10% lager dan het Nederlands gemiddelde. Voor scouting is aandeel van de bevolking te verwaarlozen, maar het kan wel gezegd worden dat het aantal lidmaatschappen landelijk vorig jaar 1,5% groei zag. Het aantal scoutingjeugdleden in Rotterdam neemt toe, afgelopen jaar met 3,5% en het jaar ervoor met 6,8%.

¹⁸ Froukje Smits, Jan Janssens en Nico de Vos, Veranderende lidmaatschappen in de sport (Amsterdam 2018) 16.

Doelstellingen Actieprogramma

In hoofdstuk 1 hebben wij geschetst dat verenigingen, vanwege ontwikkelingen in vraag (andere behoeften vanuit de burgers) en aanbod (nieuwe vormen van aanbieders) terrein dreigen te gaan verliezen. Omdat wij een grote meerwaarde toedichten aan de maatschappelijke functie van verenigingen, willen wij dit tij doen keren. Wij willen dat verenigingen over 20 à 30 jaar nog steeds een prominente plek innemen binnen de Rotterdamse samenleving. Met dit Actieprogramma willen wij toewerken naar vitale en toekomstbestendige verenigingen. Dit Actieprogramma heeft de volgende doelstellingen:

Verenigingen van de toekomst

Verenigingen in de drie domeinen Sport, Scouting en Speeltuinen maken zich gereed voor de toekomst, dat wil zeggen dat zij ook op langere termijn vitaal blijven en meegaan met veranderende ontwikkelingen. Toekomstbestendigheid is geen blauwdruk, maar kan zich op verschillende aspecten manifesteren.

Vitaal

Zo veel mogelijk verenigingen in deze drie domeinen zijn vitale verenigingen, die de basis op orde hebben op de vijf pijlers:

- Aanbod en leden;
- Organisatie en vrijwilligers;
- Financiën;
- Accommodaties;
- Veilig en positief klimaat.

Voorzieningen en accommodaties

Een randvoorwaardelijke doelstelling is dat verenigingen over goed onderhouden voorzieningen (velden en gebouwen) beschikken, die op een gunstige plek in de stad liggen, goed bereikbaar zijn en evenwichtig over de stad verspreid zijn. Begin 2020 leveren wij het programma Vervangingsopgave Sportaccommodaties op, waarin wij uitwerken hoe wij op lange termijn willen borgen dat er voldoende en goed onderhouden sportaccommodaties (inclusief de clubgebouwen en kleedkamers) zijn.

A large, white, stylized number '4' is centered on the left side of the page. The background is a close-up, high-angle shot of green grass, with a white line visible on the right side, suggesting a sports field. The number '4' is composed of thick white strokes.

Sportverenigingen

a. Analyse

Trends en ontwikkelingen in de sport

In de algemene inleiding is al aangegeven dat verenigingen "concurrentie" ondervinden van andere aanbieders en organisatie. Dit manifesteert zich op het gebied van Sport heel duidelijk.

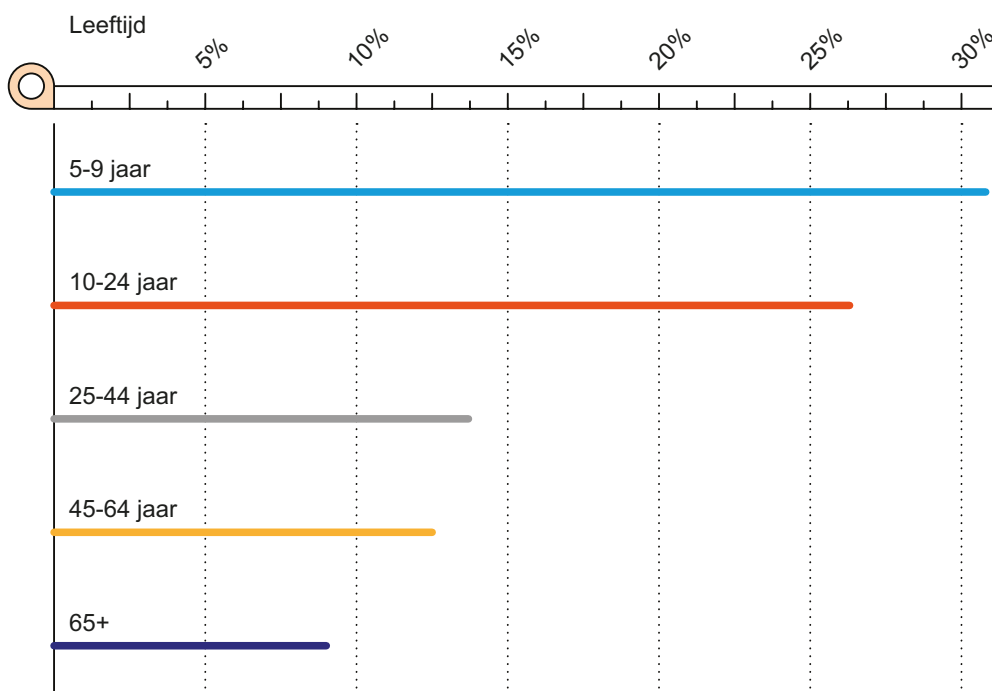
Van de Rotterdammers die worden gevraagd naar de sport die ze het meest beoefenen geeft iets meer dan 30% aan dat ze dat ongeorganiseerd doen, dus buiten een vereniging of een sportschool. 19% is lid van een sportvereniging, nog eens 31% bij een sportschool.¹⁹ 1/3e van de sporters in Rotterdam sport uitsluitend georganiseerd, 1/3e uitsluitend ongeorganiseerd, en 1/3e beide.²⁰

Landelijk heeft een derde van de sportverenigingen naast de vrijwilligers een of meer betaalde medewerkers in dienst, gemiddeld 1,9. Dit zijn meestal trainers, af en toe is het een bestuurder en in enkele gevallen een betaalde manager.

Bij een kwart van de landelijke sportverenigingen vormt werving en behoud van bestuursleden een groot probleem. Een deel van de verenigingen geeft aan dat het voortbestaan van de vereniging in het geding komt, doordat het werven van nieuwe kwalitatieve bestuursleden een probleem is. 75% van de landelijke sportverenigingen beschikte in 2018 over voldoende vrijwilligers. Vooral kleine verenigingen hebben meestal voldoende vrijwilligers. Een vrijwilliger blijft gemiddeld 10 jaar actief bij een vereniging. Meer dan 60% van de landelijke sportverenigingsbestuurders is op zoek naar nieuwe vrijwilligers, met name de sportverenigingen met buitensport en teamsport en die een eigen accommodatie hebben. Slechts bij 10% van de landelijke sportverenigingen is er iemand die verantwoordelijk is voor vrijwilligersmanagement, waarschijnlijk omdat inzet van leden als vrijwilligers nog als vanzelfsprekend wordt geacht. In 2012 hadden sportverenigingen gemiddeld 14 actieve trainers/begeleiders, waarvan 63% gediplomeerd was.²¹

Feiten en Cijfers in de sport

Deelname sportvereniging naar leeftijd
(2016 NOC*NSF voor Rotterdam)

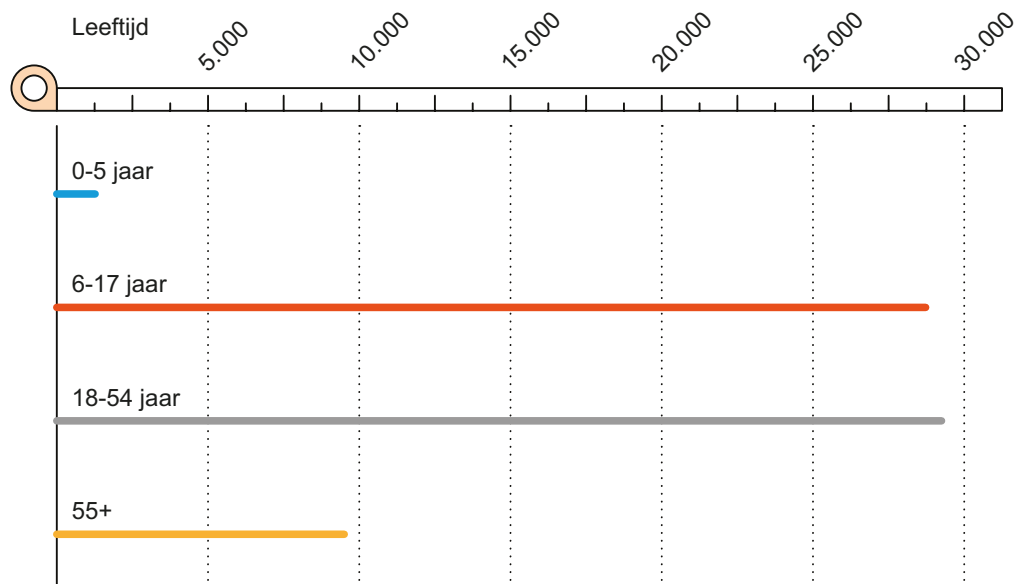

19 Coco de Jongh en Chris de Vries, Sporten en bewegen door Rotterdammers 2017 (OBI 2017)

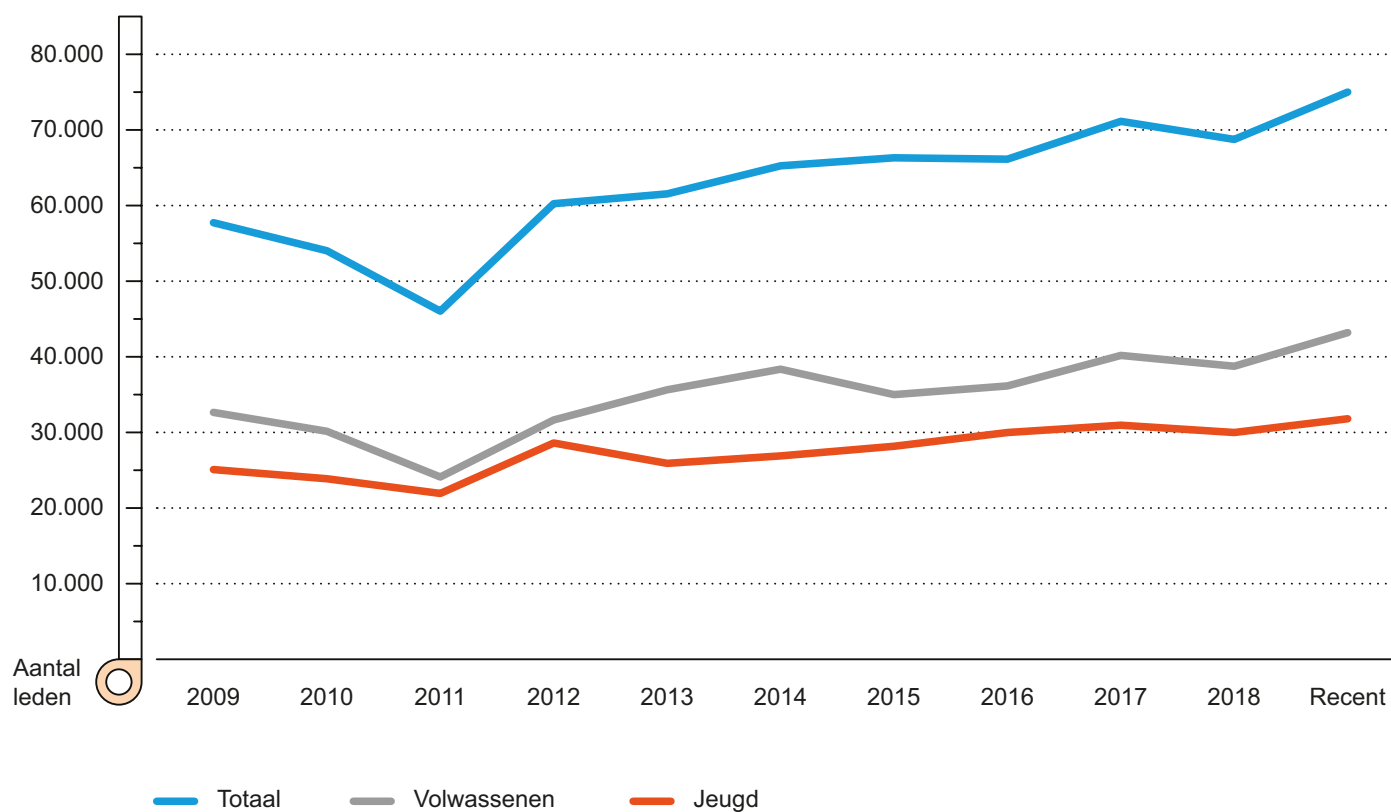
20 Froukje Smits, Jan Janssens en Nico de Vos, Veranderende lidmaatschappen in de sport (Amsterdam 2018) 20.

21 Jo Lucassen en Jan-Willem van der Roest, Sportverenigingen in Nederland, (2018)

Leden naar leeftijd
(RSS 2018)

Aantal leden totaal
(RSS 2018)

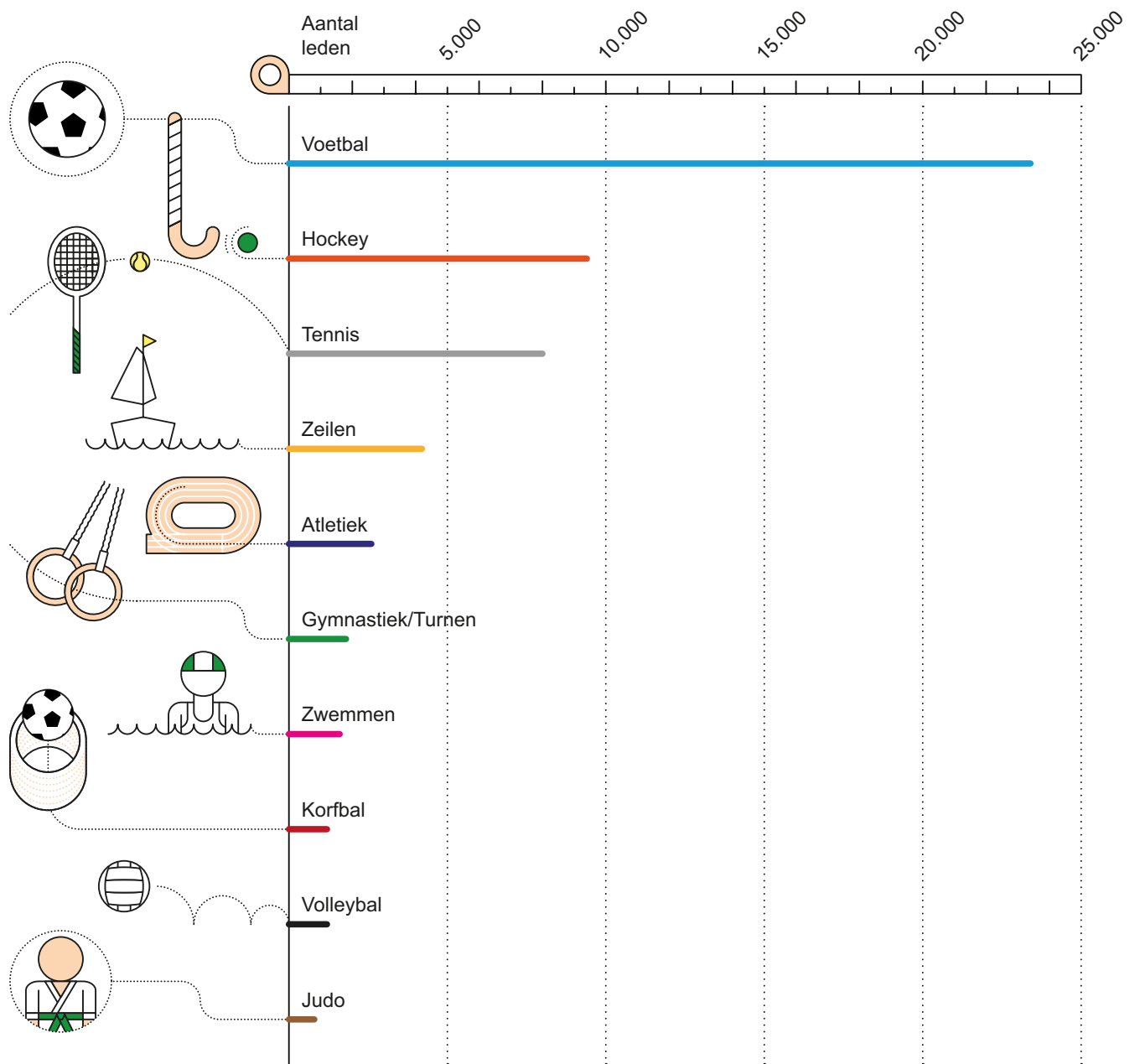

Verenigingen en sporttakken per gebied

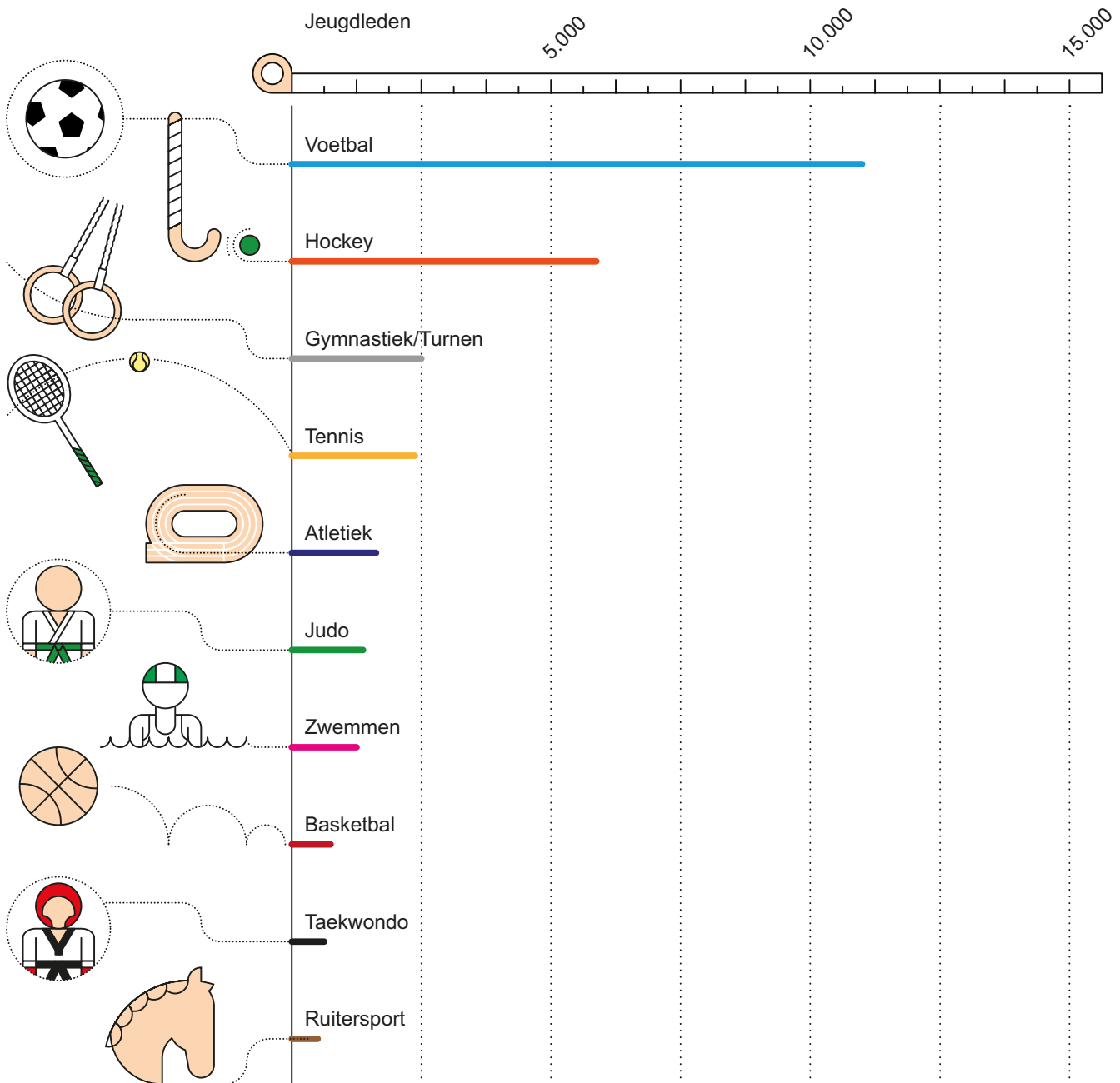
	Verenigingen	Sporttakken
Centrum	6	6
Charlois	32	18
Delfshaven	19	13
Feijenoord	13	12
Hillegersberg-Schiebroek	31	21
Hoek van Holland	12	11
Hoogvliet	19	15
IJsselmonde	25	17
Kralingen-Crooswijk	79	38
Noord	31	20
Overschie	16	8
Pernis	4	4
Prins Alexander	42	27
Rozenburg	14	13
Stedelijk	4	3
Totaal	347	63

Grootste sporttakken naar ledenaantal

Grootste sporttakken naar jeugdleden

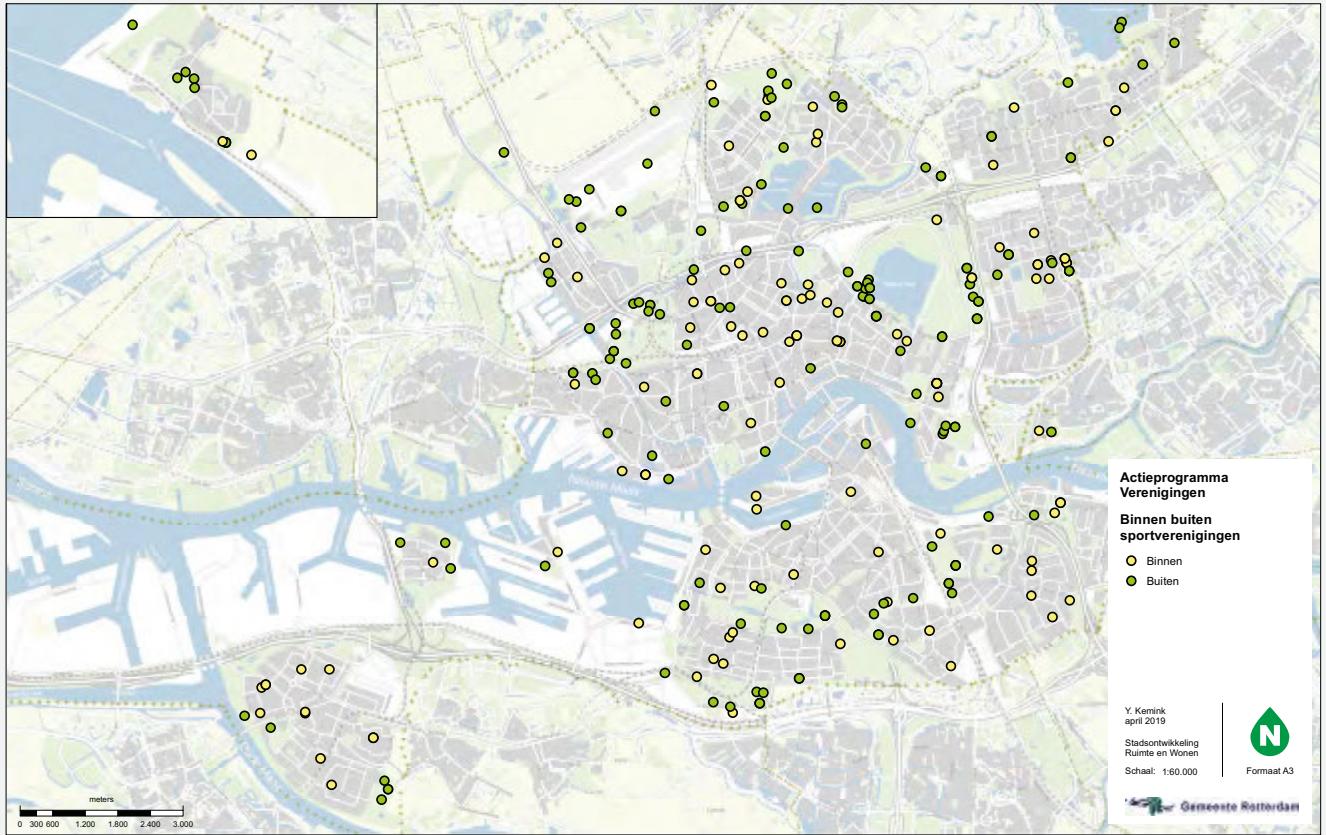
De Sportcirkel

De activiteiten van verenigingen en andere vormen van sportbeoefening vinden (veelal) plaats op sportvelden, semi-openbare buitenruimte of accommodaties. De buitensportcomplexen liggen min of meer in een cirkel tussen de oude stadswijken en de naoorlogse uitbreidingswijken (zie onderstaande illustratie) en dus bijzonder centraal in de stad. Wij willen dit concept van de Sportcirkel stevig neerzetten in het sportbeleid en ruimtelijk beleid en waar nodig versterken.

Deze sportcirkel heeft namelijk een fysiek-ruimtelijke en een sociaal-maatschappelijke kernwaarde voor de stad. Fysiek-ruimtelijk, omdat buitensportcomplexen plekken zijn die met veel groen een beschutte, omgeving vormen. Waarmee deze sportcomplexen ook in fysiek-ruimtelijk opzicht bijdragen aan de diversiteit en uitstraling van de stad.

De sociaal-maatschappelijke waarde van deze sportcirkel ligt in de recreatieve functie, in de gezondheidscomponent (gezond bewegen op groene plekken) en in de ontmoetingsfunctie (de sociale pleisterplekken) van de verenigingen.

Ligging verenigingen (binnen- en buitensport)

Sportcirkel

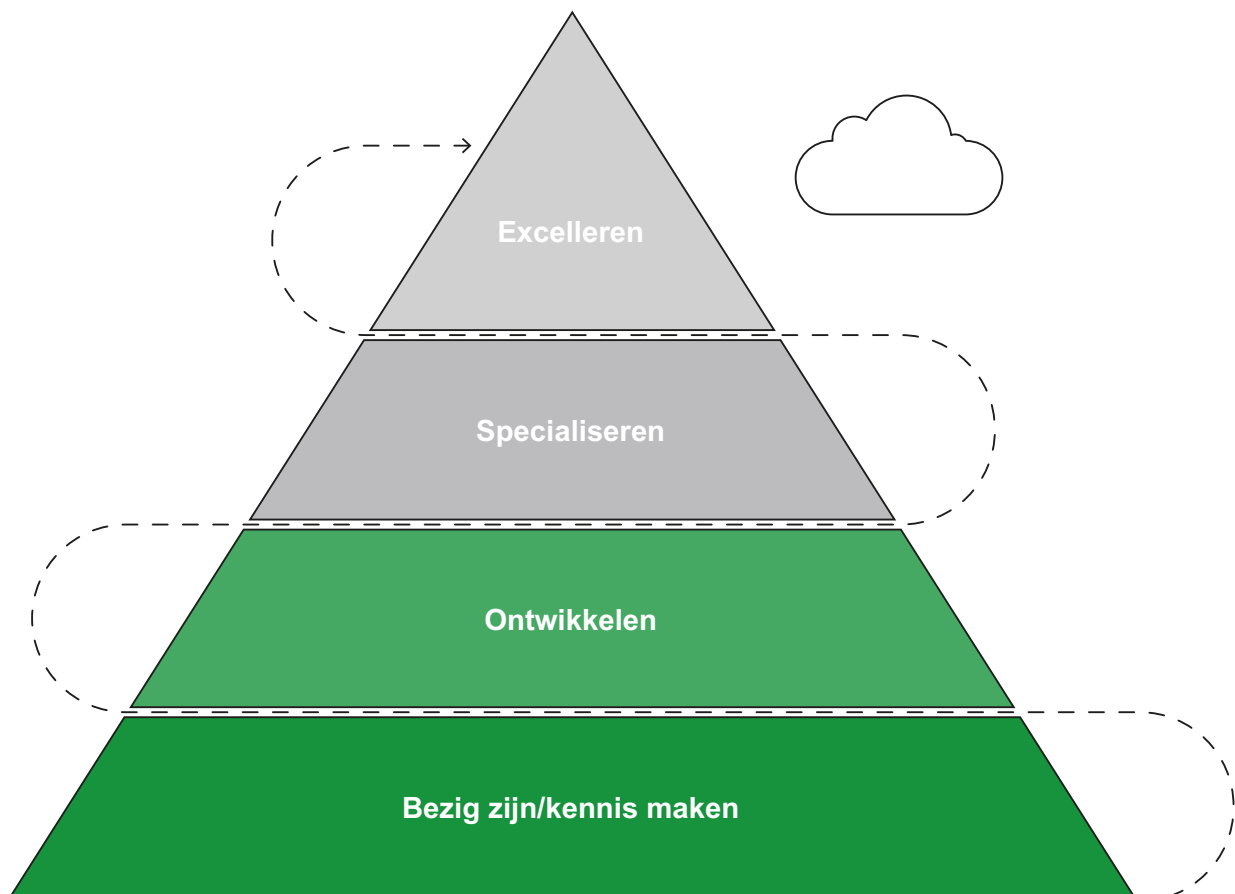
Gezien deze functie is het van belang deze sportcirkel in stand te houden.

Verplaatsing naar de buitenzijden van de stad in het kader van de groei van de stad is ongewenst. Het niet verplaatsen van sportvelden naar de rand van de stad is dan ook uitgangspunt voor sport in het kader van 'Groei van de Stad' en opgenomen in het capaciteitsplan Sportterreinen. Verder is het van belang om vanuit deze sportcirkel voor meer ontsluiting te zorgen naar de woonwijken, zodat er meer wisselwerking ontstaat met de bewoonde gebieden in de buurt. Waardoor er diverse levendige en veelal groene ontmoetingsplekken zijn, waar georganiseerde en ongeorganiseerde sporters en wijkbewoners elkaar ontmoeten.

De gemeente heeft de afgelopen 10-15 jaar fors geïnvesteerd in openbare sportplekken in de wijken. Er zijn 230 locaties met ongeveer 260 openbare sportveldjes in Rotterdam. Met name de grotere plekken, zoals de Cruiff Courts, zijn uitermate geschikt voor medegebruik

door verenigingen, omdat hier makkelijker grote groepen kunnen worden geacommodeerd. In het capaciteitsplan buitensport is hiervoor de volgende maatregel opgenomen: 'Verkennen wat de mogelijkheden zijn om openbare trap- of sportveldjes in de wijk meer in te zetten voor verenigingsgebruik en zo de georganiseerde sport nog laagdrempeliger te maken, dichterbij de wijk te brengen en hierdoor de sportparticipatie te verhogen'.

In de Rotterdamse norm voor buitenspeelruimte (ook basis voor de Visie kom op naar Buiten!) wordt een onderscheid gemaakt tussen de grote, bij voorkeur centraal gelegen sport- en speelplekken (> 5000 m²) en de kleinere (1000 – 5000 m²). Het is wenselijk grotere sport- en speelplekken ook te koppelen aan binnensportaccommodaties, indien zich een kans voordoet (zoals Schuttersveld). Tevens is het van belang dat deze plekken niet verdwijnen als gevolg van verdichting, dus dat de norm gehandhaafd blijft bij het verdichten van de stad.

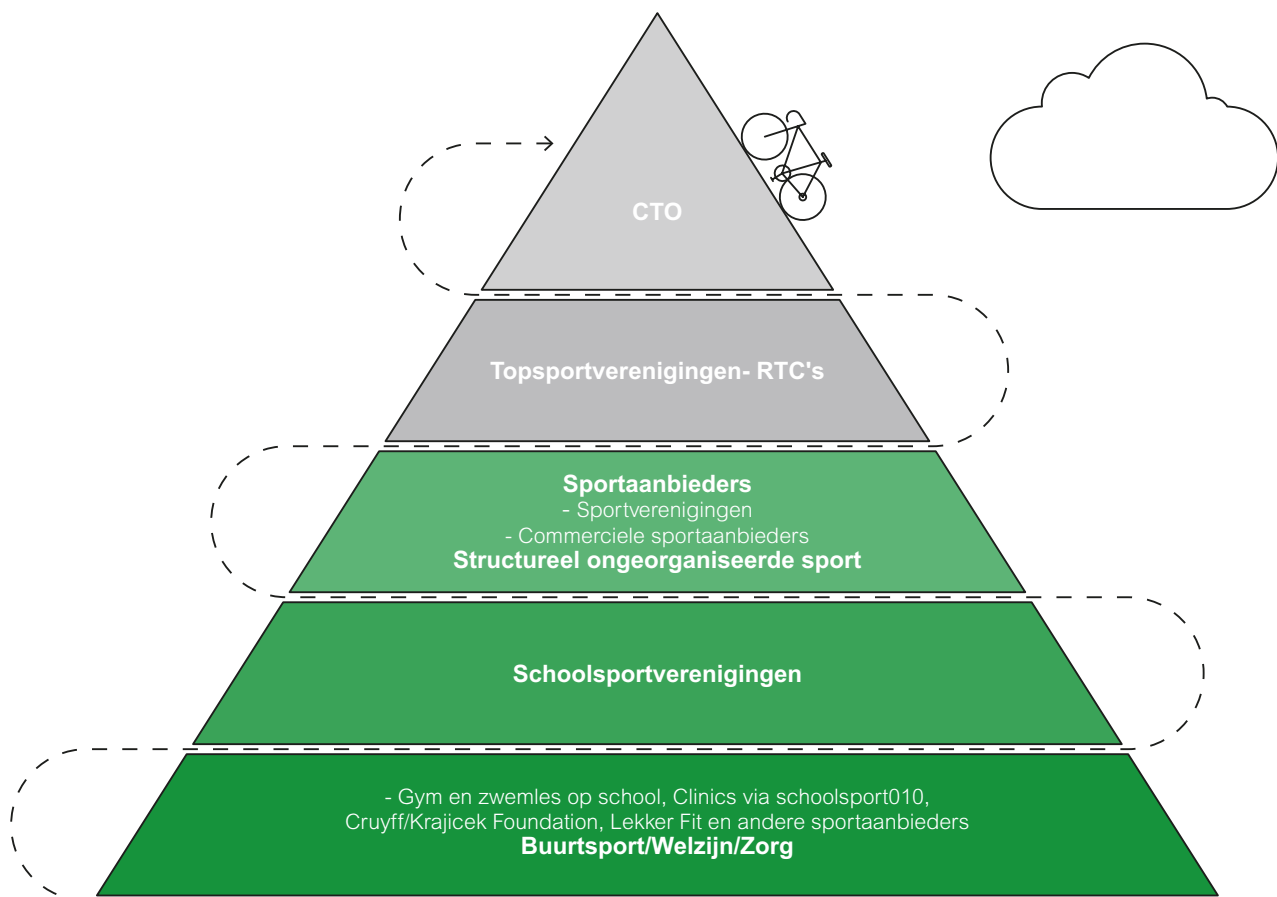

Sportpiramide (doorlopende sportlijn)

Er zijn veel beweegredenen om aan sporten te doen. Voor de een gaat het om het bewegen en de gezondheid, voor de ander om gezelligheid en samen iets doen. Daar kan het prima bij blijven, maar veel sporters zijn ook bezig met

het verbeteren van hun prestaties. Waarbinnen ook veel gradaties zitten: op eigen bescheiden niveau tot topsport. Dit is uit te drukken in de "talentontwikkelingspiramide". Verenigingen spelen hierbinnen een belangrijke rol en het is van belang dat verenigingen deze sleutelrol ook de komende jaren en decennia kunnen vervullen.

Rotterdamse sportinfrastructuur

b. Vitale Sportverenigingen

De eerste doelstelling van het Actieprogramma is dat zo veel mogelijk verenigingen vitaal zijn, dus de basis op orde hebben op de vijf pijlers waarop een sportvereniging rust:

- Aanbod en leden;
- Organisatie en vrijwilligers;
- Financiën;
- Accommodaties;
- Veilig en positief sportklimaat.

Rotterdam Sportsupport voert elk jaar een vitaliteitsonderzoek uit onder de Rotterdamse sportverenigingen en publiceert de uitkomsten in een vitaliteitsmonitor. Dit onderzoek betreft een zelfreflectie van de sportverenigingen. De bestuurders beoordelen hun eigen vereniging op diverse onderdelen. Deze vitaliteitsmonitor geeft een beeld van hoe sportverenigingen hun eigen vitaliteit beoordelen.

In 2018 hebben 193 sportverenigingen deelgenomen aan het jaarlijks terugkerende vitaliteitsonderzoek. Hierin noemt 88% zichzelf vitaal. Op de vitaliteitsindex (schaal 0-100) scoren de clubs gemiddeld 79 ten opzichte van 77 in

2017. 4% van de verenigingen vindt zichzelf niet vitaal. 9% van de verenigingen verwacht dat hun club over vijf jaar niet meer bestaat.

Hoewel de verenigingen in zijn algemeenheid dus positief zijn over hun toekomst, ziet een deel van de verenigingen wel enkele knelpunten en bedreigingen op zich afkomen. Met name diverse kleinere verenigingen hadden de afgelopen jaren te maken met een minder of negatief financieel resultaat en maken zich zorgen over hun financiële draagkracht.

30% van de sportverenigingen geeft aan dat er onvoldoende vrijwilligers te vinden zijn voor het meehelpen aan sport- en maatschappelijke activiteiten. Dit manifesteert zich vooral bij middelgrote en grote verenigingen.

Ruim 20% van de verenigingen geeft aan problemen te hebben met de accommodaties (de staat van de accommodaties en/of de capaciteit), waardoor het voortbestaan van de vereniging in het gedrang komt. Een deel van de verenigingen zou graag meer investeren in de accommodaties (waaronder duurzaamheidsmaatregelen), maar heeft hiervoor onvoldoende middelen.

Het huidige vitaliteitsonderzoek is zoals gezegd een zelfevaluatie. Deze methodiek wordt in 2019 uitgebreid met een meetlat.

In principe zouden alle sportverenigingen vitaal moeten zijn. Maar dat zal nooit helemaal haalbaar zijn. De bereidheid van een vereniging om te veranderen is randvoorwaardelijk voor het ondersteunen van een vereniging.

Als verenigingen de basis niet op orde hebben en ook hardnekkig niet mee willen werken aan verandering, dan kan de gemeente een inzet plegen op fusies. Dit kan bijvoorbeeld (zoals destijds toegepast bij de Voetbal Visie Vitaal) door een inzet vanuit de gemeente (denk aan vervanging velden of wegwerken achterstallig onderhoud of verbetering van de accommodatie) te koppelen aan een voorwaarde tot samenwerking of fusie.

Een andere (uiterste) mogelijkheid vanuit de gemeente is om de betreffende vereniging niet meer te faciliteren door (indirecte) subsidies of ondersteuning vanuit intermediairs (zoals Sportsupport) te stoppen.

c. Toekomstbestendige Sportverenigingen: De Sportclub van de Toekomst

De samenleving verandert, dus sportverenigingen zullen ook veranderen. De gemiddelde sportvereniging anno nu vertoont nog veel overeenkomsten qua structuur met de vereniging van tientallen jaren geleden. Maar om zeker te zijn van hun bestaan zal de sportvereniging van over 20 of 30 jaar er anders uitzien dan die van vandaag. In eerdere hoofdstukken zijn maatschappelijke trends en ontwikkelingen geschetst, waar toekomstbestendige verenigingen op inspelen. Ook het gemeentelijk beleid richting sportverenigingen zal moeten inspelen op de toekomst.

De toekomst staat niet vast en hier zijn geen blauwdrukken voor. Wel zijn er onderzoeken die aanbevelingen en voorspellingen doen over sportverenigingen. Zoals dat verenigingen de mogelijkheid gaan bieden voor leden om even een half uurtje te komen sporten. En dat diverse kleine verenigingen, vanwege schaalvoordelen en professionalisering zullen fuseren tot grote (multi) sportverenigingen. Of dat leden kunnen kiezen: willen ze recreatief, sportief of competitief sporten.

Omdat er in een mensenleven veranderingen plaatsvinden in de beschikbare tijd, energieniveau en prioriteit, moet een vereniging flexibel genoeg zijn om de combinatie sport met een gezin, school of werk te combineren. Door deze flexibiliteit qua tijd, maar ook plaats, behouden verenigingen een belangrijke plaats in de wijken.

Het Mulier instituut omschrijft het begrip “toekomstbestendige sportvereniging” als volgt:

“Sportverenigingen hebben een toekomst als ze zich aan kunnen passen aan de eisen van de huidige tijd en aan de wensen van mensen die willen sporten en van organisaties die met hen willen samenwerken. Van verenigingen wordt gevraagd om hun structuren zo vorm te geven dat zij flexibeler zijn en daadkrachtiger kunnen gaan opereren (zowel op het gebied van hun sportaanbod als op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid) en dat ze vraaggerichter en ondernemender worden”.

Vitaliteit en Toekomstbestendigheid versterken elkaar. Een vitale vereniging heeft meer toekomstperspectief dan een niet-vitale vereniging. Andersom wordt een niet-vitale vereniging vitaler als zij nieuwe initiatieven onderneemt op het gebied van toekomstbestendigheid.

Er zijn Rotterdamse sportverenigingen die nu al vernieuwende elementen in aanbod en organisatiestructuur laten zien. In de toekomst zullen er vele verschijningsvormen zijn van een toekomstbestendige sportvereniging (of sportverband). Sportverenigingen zullen ook elementen overnemen van elkaar en zo ontstaat een steeds diverser beeld aan toekomstbestendige sportverenigingen.

Hieronder wordt een aantal richtingen geschetst met voorbeelden zoals we die nu kennen, waarin sportverenigingen vernieuwende vormen en aanpassingen aan ontwikkelingen laten zien. Deze kunnen als leidraad dienen en hebben een voorspellende waarde voor verenigingen in de toekomst.

Het NOC*NSF hanteert het model van de “Open Club”, waarin elementen uit meerdere van onderstaande richtingen zijn gecombineerd. Ook dit is een paraplu, waarbinnen verschillende uiteenlopende vormen mogelijk zijn.

De Sportclub van de Toekomst: Vernieuwende organisatievormen en hybride sportverbanden

Deze verenigingen hebben nu veelal nog een traditionele organisatie- en leden structuur, maar ziet de wereld om zich heen bewegen en het vrijwilligerswerk veranderen. De vereniging kijkt naar die ontwikkelingen van buiten en adopteert veranderingen binnen de kernstructuur van de verenigingen. Hierbij staat het “Verenigd Sporten” centraal en kan dit op meerdere manieren georganiseerd worden. In deze richting wordt dus afgeweken van de traditionele vorm van een sportverenigingen. Dat kunnen kleine veranderingen zijn (andere bestuurlijke taakverdelingen of een andersoortige raadpleging van de leden of andere manieren van inzet van vrijwilligers) of andere organisatiestructuren (een hybride vereniging, een andere juridische vorm, een samenwerkingsverband, een platform

van diverse sportaanbieders, etc). Hieronder valt ook het ontwikkelen van een organisatievorm rondom individuele sporters (denk aan wielrenners, mensen die trainen voor de marathon en sporten op een wijkveld). Uitgangspunt is dat individuele sporters toch een bepaalde behoefte aan het zich verenigen hebben. Maar dan vaak op een andere en meer flexibele manier dan bij teamsporten en traditionele verenigingen.

Voorbeeld: wielervereniging CS010

Wielervereniging CS010

CS010 heeft geen traditioneel clubhuis, maar zorgt via allerlei kanalen voor (ver)binding met en tussen de leden. De vereniging zet goed opgeleide trainers in en benut de mogelijkheden en persoonlijke drives van de leden. CS010 heeft daarom geen enkele moeite om de bestuurlijke en kaderfuncties in te vullen. Hiervoor staan de leden te dringen.

De Sportaanbieder van de Toekomst (Vernieuwend aanbod):

De vereniging met vernieuwend aanbod kan zich op verschillende manieren manifesteren. Voor deze sportverenigingen die ook wel aangeduid kunnen worden als clubs met de "blik naar buiten" zijn verschillende subcategorieën te formuleren.

> De Wijkgerichte Vereniging

De vereniging die een kernfunctie vervult binnen de wijk, haar accommodatie openstelt voor activiteiten vanuit de wijk, maatschappelijke functies vervult en activiteiten aanbiedt op andere plekken (bijv pleinen) in de wijk. Veel van de sportplus verenigingen in Rotterdam voldoen hieraan al.

Voorbeelden: Hockeyclub Delfshaven en handbalvereniging Atomium'61

Handbalvereniging Atomium'61

Atomium'61 staat open voor samenwerking met iedereen die zelf wil bewegen of bewegen wil faciliteren. Er is breed aanbod voor iedereen in de wijk: peutergym, G-sport, beweegplusgroepen, Nordic walking, etc. Voor kinderen worden meerdere sporten aangeboden als oriëntatie. Als een kind een andere sport dan handbal leuker vindt, begeleidt Atomium kind en ouder naar een andere club in de buurt. Atomium werkt ook samen met de scholen in de buurt.

> De Multisport Vereniging

(clubs met een meervoudig sportaanbod)

Een vereniging die meerdere sporten of sport- en beweegactiviteiten aanbiedt. De vorm die het dichtst aansluit bij de kernactiviteit van de club is vernieuwend aanbod in de eigen tak van sport (denk aan Sevens-hockey, 3 tegen 3 basketbal, beachvolleybal en de

inloop rugby avond). Een andere vorm is een vereniging die meerdere takken van sport aanbiedt (de omni-club) of een samenwerking tussen meerdere verenigingen, die gezamenlijk een sportcomplex delen. Dit kan in een combinatie van klassieke sporten, maar ook met 'nieuwe sporten' zoals E-Sports en urban sports. Deze nieuwe sporten sluiten goed aan bij de jongere doelgroep.

Voorbeelden: de verenigingen op Sportpark Olympia, omnivereniging Victoria, in ontwikkeling: multisportvereniging Feyenoord, multisportvereniging 010Sports (ongeorganiseerde sporten in clubverband).

Multisportvereniging Feyenoord

In ontwikkeling is de multisportvereniging Feyenoord. Onderzocht wordt of het haalbaar is dat vier sportclubs (basketbal, handbal, hockey en zaalvoetbal) de naam "Feyenoord" (met gebruik van het logo) gaan gebruiken. Zij hebben een intentieovereenkomst gesloten om een multiclub te vormen.

> De Multi-functionele Vereniging (bijv Sport-Onderwijs of Sport-Welzijn)

Dit is een samenwerking (eventueel door te trekken in een organisatorisch verband) tussen een sportvereniging en een school. In Rotterdam kennen we deze vorm al via de schoolsportverenigingen. Een mogelijke ontwikkelingsvorm is waar een school, volgens het Anglicaanse model, een sportclub start en er ook sportcompetities tussen scholen ontstaan of in een gemengde vorm tussen scholen en sportverenigingen. Een andere combinatie is de samenwerking tussen een sportvereniging en een welzijnsorganisatie. Voorbeelden Sport-Onderwijs: Kickboks-aanbieders CH010, basketbalcompetitie SSVRZ; Sport-Welzijn: TPP-Pit 010.

Basketbalcompetitie SSVRZ

De schoolsportvereniging SSVRZ biedt op een aantal locaties op Rotterdam-Zuid basketbal aan. In samenwerking met scholen is er een competitielocatie in Pendrecht opgezet.

PIT 010

De Welzijnsaanbieder PIT 010 in IJsselmonde ontwikkelt regelmatig sportactiviteiten, in samenwerking met onder meer sportverenigingen (zoals zaalvoetbalvereniging TPP), de Cruiff-foundation en Rotterdam Sportsupport. Bijvoorbeeld: pleinvootbaltoernooien. Dit krijgt dan een vervolg in gesprekken met ouders en kind. De samenwerking tussen PIT010 en TTP is een uitgelezen voorbeeld hoe Sport en Welzijn elkaar versterken.

De Ondernemende Vereniging

Een ondernemende vereniging zet betaalde krachten en (jeugd)leden in voor uitvoering van taken, zoals trainingen, onderhoud van accommodatie en velden en het beheer van de kantine.

De ondernemende vereniging ontwikkelt nieuwe activiteiten of concepten op basis van een uitgewerkte businesscase. Deze vereniging beschikt over voldoende financiële middelen om zelf te kunnen investeren: in de accommodatie, in nieuwe activiteiten, in het in dienst nemen van professionals, etc. De contributie is vaak wat hoger dan bij andere verenigingen.

Hockeyvereniging Leonidas

De hockeyvereniging Leonidas durft groots, maar haalbaar te denken. Wat begonnen is met een idee en een CityLab-aanvraag is nu uitgegroeid tot één van de meest bezochte attracties van Rotterdam: de schaatsbaan op het complex van hockeyclub Leonidas.

Leonidas werkt binnen de hockeyvereniging met een opleidingsmodel voor leden: jeugdleden beginnen met een (betaalde) baan als trainer van een juniorenteam en kunnen daarna verder groeien. Ook biedt Leonidas voetbal-hockey aan.

De Ontzorgde Vereniging

Het toekomstbestendig maken van vereniging vraagt iets van de verenigingen, maar ook van de gemeente en de uitvoeringsorganisaties, zoals Rotterdam Sportsupport en Sportbedrijf. Verenigingen hebben van oudsher taken, die vanwege diverse ontwikkelingen vandaag de dag complex en/of kostbaar zijn geworden. Dat gaat soms ten koste van de kerntaken van een vereniging: het aanbieden van sport en het werven van leden.

Een voorbeeld is het dagelijks onderhoud van velden en accommodaties. Wij komen (in de begin 2020 op te leveren "Vervangingsopgave sportaccommodaties") met een analyse en voorstellen over het mogelijk (bijvoorbeeld via cafetaria-model) verplaatsen van taken (zoals beheer clubgebouwen, aanleg en beheer verlichting en sproeien van velden) op dit gebied van de vereniging naar het Sportbedrijf. Een voorbeeld van een model, waarin verenigingen hierin ontzorgd zijn, is het Sportpark Olympia. Ook op andere gebieden (denk aan incasso niet-betalende leden) kijken wij naar mogelijkheden om verenigingen te ontlasten.

Sportpark Olympia

Sportpark Olympia heeft 7 sportvelden, een clubverzamelgebouw met drie kantines en 14 kleedkamers. Er zijn 3 hoofdgebruikers (de voetbalverenigingen FC IJsselmonde en Overmaas en de hockeyclub Feyenoord) en diverse overige gebruikers: verenigingen, scholen, voetbalscholen, etc.

De velden en de 14 kleedkamers worden beheer en onderhouden door het Sportbedrijf, met een sportparkmanager als aanspreekpunt. De 3 verenigingen huren en beheren de kantines.

Resultaten	Acties
Vitaal	
Meer leden/sporters die verbonden zijn aan een sportvereniging, onder meer door flexibelere vormen van lidmaatschappen en een passend aanbod en clubidentiteit.	1) Helpen verenigingen met identiteit en marketing en communicatie.
Toekomstbestendig	
Sportverenigingen verruimen en vernieuwen hun sportaanbod en er komt meer koppeling tussen aanbod van sportverenigingen en ander sportaanbod in de wijk.	2) Aanpassing/vernieuwing aanbod op basis van onderzoek behoeften (potentiële) leden.
	3) Meer flexibele lidmaatschappen.
	4) Multi-sportaanbod en blending (combinaties).
	5) Opzetten van dependances van bestaande sportverenigingen in wijken zonder sportclubs + adoptie pleinen in de wijken.
	6) Pilot Flexibele competitievormen (zoals Jouw Voetbal).
	7) Aanbod E-sports en VR-sports bij bestaande verenigingen.

d. Resultaten en Acties Sport

Eerder zijn de vijf pijlers benoemd voor vitaliteit en toekomstbestendigheid van sportverenigingen. Hieronder de resultaten en acties per pijler (voor vitaliteit en toekomstbestendigheid) die wij met het Actieprogramma willen bereiken.

Leden/aanbod

Deze pijler gaat om de kernactiviteiten van de vereniging: het aantal leden, de behoeften van (potentiële) leden, welk aanbod wordt geleverd en de vorm van lidmaatschappen.

Toelichting op Acties:

Vitaal:

- 1 Het (bijvoorbeeld via workshops) helpen van verenigingen bij het bepalen van en communiceren over de eigen identiteit wat zijn de kernwaarden van een vereniging en waar is de vereniging onderscheidend in. Dit wordt dan uitgewerkt in adviezen over gerichte marketing en communicatie en over de vernieuwing van het aanbod van de vereniging.

Toekomstbestendig:

- 2 Het stimuleren en helpen van verenigingen om hun aanbod beter aan te laten sluiten op de wensen en behoeften van huidige leden en potentiële leden, met gebruik van de kennis over de wijk en social marketing (wijkanalyses Sportregie) en gesprekken met en leden-enquêtes van verenigingen (Rotterdam Sportsupport). Hierbij wordt extra aandacht besteed aan de “stopmomenten”: overgang van primair naar voortgezet onderwijs, van voortgezet naar beroeps/hoger onderwijs en de seniorenleeftijd. Bij deze aanpak zijn nu in totaal ca 50 verenigingen betrokken. Hieronder valt ook het ontwikkelen van een sportaanbod binnen verenigingen voor 65+-ers. Deze groep maakt dan gebruik van sportvelden op uren dat deze veelal niet bezet zijn. Verder kunnen vanuit deze groep ook vrijwilligers gerekruteerd worden. Er lopen al initiatieven rond Walking Football. We zien ook mogelijkheden voor bijvoorbeeld wandelen en fietsen vanaf sportverenigingen. De analyses van Sportregie worden ook gebruikt voor ondersteuning van de scoutingverenigingen.

Walking Football

Acht voetbalverenigingen organiseren, in samenwerking met Nationaal Ouderenfonds, Rotterdam Sportsupport en Sportbedrijf, Walking football voor ouderen. Hierbij wordt ook samengewerkt met welzijnsorganisaties. Walking Football is in de eerste plaats recreatief sporten, maar er zijn ook lokale en landelijke toernooien.

- 3 Het stimuleren (te beginnen met een aantal pilots) om meer flexibele lidmaatschappen te ontwikkelen, aan de hand van gegevens over verschillende levensfasen en sportidentiteiten. Zoals lidmaatschappen voor alleen trainingen en dus geen wedstrijden of lidmaatschappen voor een bepaalde periode in het jaar. Het project Sport-on (afname van losse sportlessen bij sportclubs voor de doelgroep volwassenen) dat momenteel in gang wordt gezet valt hier ook onder.

Sport-on

Sporters zijn op zoek naar flexibiliteit en vrijheid. Dit vinden zij bij sportaanbieders waar ze kunnen sport op flexibele basis. Sport-on speelt in op die behoefte en dan specifiek op de behoefte van de multisporter. Een multisporter doet minimaal 2 sporten waarvan in ieder geval 1 op flexibele basis. Voor die multisporter biedt Sport-on één centraal online platform beschikbaar met een breed aanbod aan losstaande sportlessen vanuit de georganiseerde sport. Rotterdam is pilot stad voor Sport-on. Sport-on gaat:

- Het sportaanbod van verenigingen matchen met veranderende vraag sporter
- Sportaanbod aanbieden op een manier die past bij de multisporter

- 4 Het opzetten van pilots met een meervoudig sportaanbod bij sportverenigingen. Hiertoe zijn al in gang gezet: de ontwikkeling van de omniclub Feyenoord en de multisportvereniging Delfshaven (een samenwerking van hockeyclub Delfshaven, Betrokken Spartaan en Thuis op Straat), die zich richt op basisscholieren. Daarnaast zetten we in op het bevorderen van "blending": het stimuleren van samenwerkingsverbanden voor uiteenlopende sportactiviteiten: tussen sportverenigingen, maar ook tussen sportverenigingen en andere soorten sportaanbieders. Denk daarbij aan een sportvereniging, die op haar locatie samen met een commerciële aanbieder, op het moment van de jeugdtraining ook een bootcampgroep voor ouders aanbiedt. In Pendrecht wordt gewerkt aan het opzetten van een sociale vereniging voor pubers.

- 5 Het opzetten van (nieuwe vormen van) verenigingen in wijken zonder sportclubs (zoals Spangen, Afrikaanderwijk, Crooswijk-Schuttersveld). Dit kan op verschillende manieren worden uitgewerkt: “dependances” van bestaande verenigingen in de omgeving, het doorontwikkelen van schoolsportverenigingen of het concept van een wijkvereniging. Bij een nieuw verband dient altijd een bestaande sportvereniging betrokken te worden en moet doorstroming naar een reguliere sportclub centraal staan. Verder gaan wij sportverenigingen stimuleren om in nabij liggende wijken activiteiten te organiseren in bestaande parken en pleintjes hiermee ook de vereniging bekender te maken en in de gelegenheid te stellen leden te werven.
- 6 In samenwerking met de bonden en NOC*NSF het opzetten van een pilot met flexibele competitie- en sportvorm. Hierbij wordt in eerste instantie verkend of Rotterdam als test-locatie kan fungeren voor het programma “Jouw voetbal” waarbij de KNVB verschillend nieuw aanbod wil ontwikkelen en testen.
- 7 Het stimuleren dat een aantal sportverenigingen een aanbod aan E-sports (bijvoorbeeld de Fifa-competitie), Virtual reality-sports (bijvoorbeeld op het gebied van wielrennen) of een vorm van Urban Sport ontwikkelt als aanvulling op hun kernaanbod. E-sports: wij hebben een actieplan E-sport vastgesteld. Hierin is onder meer opgenomen:
- inzetten van E-Sports bij verenigingen om mogelijke belemmeringen vanwege leeftijd, fysieke of mentale gezondheid, etnische achtergrond, seksuele geaardheid of sociale positie weg te nemen, bijvoorbeeld via de coalitie ‘Applied Gaming for Healthy Aging’;
 - inzetten van E-Sports als middel om jeugd richting sportverenigingen te bewegen om daar ook echt te gaan bewegen, bijvoorbeeld via de Health Innovation Challenge.

In het kader van het landelijk Sportakkoord hebben wij met de minister en de Vereniging Sport en gemeenten afspraken gemaakt om in de vorm van zogenoemde “living labs” pilots te houden rond de koppeling van E-sport en sportverenigingen. We willen ca 4 pilots inzetten met als thema’s: Binding, Inclusiviteit, Werving en Wijkfunctie. In het recent vastgestelde beleidsplan Urban Sport zijn ook acties vastgesteld die te linken zijn met sportverenigingen, zoals een dependance binnen een sportvereniging (bijvoorbeeld freerunning binnen een turnvereniging).

Esoccer Championship R’dam

Na een succesvolle pilot in 2018, vindt in 2019 het eerste Esoccer Championship Rotterdam plaats. Dit is een competitie in de game FIFA-19. De deelnemende teams zijn leden van een Rotterdamse sportvereniging. Voor de sportverenigingen is dit een manier om het aanbod binnen de vereniging te vergroten en jongeren, die nu alleen gamen ook bij voetbal te betrekken. Met de FIFA-skillgames wordt er ook beweegcomponent aan dit evenement toegevoegd.

Vrijwilligers, organisatie en Bestuur

Deze pijler gaat over de organisatie van een vereniging, de werving en inzet van vrijwilligers en de invulling van kaderfuncties. De organisatiestructuur van verenigingen is vanuit een verre historie ontstaan en bij veel verenigingen niet wezenlijk veranderd, waar de samenleving dat wel is (zie hoofdstuk 1).

Vitaal

- 8 Sportverenigingen waarvan bekend is dat ze een kwetsbaar of eenzijdig bestuur hebben worden actief ondersteund om het bestuur op te leiden en te versterken. Dit gebeurt al via de reguliere inzet van Rotterdam Sportsupport. Wij willen aanvullend gebruik maken van het aanbod van de bonden in het kader van het landelijk Sportakkoord om diverse trainingen aan te bieden aan verenigingen. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is gestructureerd vrijwilligersbeleid en consequente uitvoering daarvan.
- 9 Verenigingen hebben te maken met wetten, regels, (gemeentelijke) beleidsvoorschriften en subsidievoorwaarden. Die kunnen we niet allemaal op zij zetten, maar waar mogelijk vereenvoudigen we. Daarnaast kunnen we (volgens een loketprincipe) ondersteuning inzetten bij de gemeente zelf en bij intermediairs.

Toekomstbestendig

- 10 Vernieuwende, flexibelere en toekomstbestendige manieren van vrijwilligers inzet worden verzameld, gebundeld en actief gedeeld en/of met trajecten geïmplementeerd. Denk hierbij aan voorbeelden van andere sportverenigingen landelijk. Maar ook aan inzichten over de denk- en werkwijze van de

Resultaten	Acties
Vitaal	
Sportverenigingen hebben voldoende en kwalitatief goede kaderleden, trainers en vrijwilligers met competenties die passen bij de betreffende sportvereniging en die nodig zijn om de kerntaken goed uit te kunnen voeren.	8) Ondersteuning op opleiding en versterking van bestuurders en vrijwilligersbeleid.
	9) Vereenvoudigen regels en procedures en ondersteuning bieden.
Toekomstbestendig	
Naast de traditionele structuur komen er vernieuwende organisatie- en bestuursvormen en vernieuwing van werving en inzet van vrijwilligers.	10) Handboek nieuwe manieren inzet vrijwilligers.
	11) Pilots nieuwe organisatie-, bestuurs- en ALV-vormen.
	12) Opleiding sporttechnisch kader, gericht op sportplezier, levensfase en beweegidentiteit.
	13) Inzet professionals en (semi) betaalde krachten: verenigingsconsulenten.

nieuwe generaties (zoals de millennials). Hiervoor wordt een factsheet of tool/handboek gemaakt waar sportverenigingen relatief eenvoudig verbeteringen uit kunnen halen.

- 11 Het starten van een aantal pilots bij sportverenigingen met het ontwikkelen en implementeren van nieuwe organisatie- en bestuursvormen en met het opzetten van vernieuwende methodieken tot inspraak vanuit de leden (ALV), met bijvoorbeeld digitale methoden. De input hiervoor wordt verder ontwikkeld samen met andere steden in het samenwerkingsverband "Sport door de verderkijker".

Sport door de Verderkijker

Sport door de Verderkijker is een ontwikkelingstraject van Rotterdam Sportsupport, Sportservice Amsterdam, Vereniging Sport Utrecht, Den Haag Sport en Kenniscentrum. Hierin worden nieuwe methodieken en modellen ontwikkeld om sportverenigingen te ondersteunen zich klaar te maken voor de toekomst. Centraal staan: co-creatie, innovatie en out of the box denken.

- 12 Het in samenwerking met de bonden en NOC*NSF opzetten en/of doorontwikkelen van nieuwe methoden en trainingen om sporttechnisch kader beter op te leiden met aandacht voor sportplezier, wensen per levensfase en aandacht voor beweegidentiteit. Hierbij maken we gebruik van de zogenoemde vouchers in het kader van het landelijk Sportakkoord en gaan we mogelijkheden voor de inzet van clubkadercoaches onderzoeken. Hierbij ligt een belangrijke verantwoordelijkheid bij de sportbonden. Om de sport in de stad verder te versterken zoeken wij nadrukkelijk de samenwerking met sportbonden. Met de Nederlandse Volleybalbond en de Koninklijke Nederlandse Zwembond werken we aan een sportconvenant, een masterplan om de sport in brede zin verder te verankeren in de stad. Van sportstimulering, verenigings- en breedtesport, regionale talentencentra tot aan topsportprogramma's.
- 13 Het inzetten van professionals om een vereniging gericht te ondersteunen bij vernieuwingstrajecten, zoals in het versterken van de organisatie en in het ontwikkelen van nieuwe organisatievormen en samenwerkingsverbanden. Dit doen we door verenigingsconsulenten in te zetten, met gebruik van (via een herijking) de middelen van de combinatiefunctionarissen en een aanvullend budget.

Financiën

Deze pijlers gaat om de financiële positie van de vereniging: de balans tussen kosten en inkomsten en verdienmodellen om de financiële positie te versterken.

Vitaal

14 Het versterken van de financiële functie van sportverenigingen door:

- Informatiepunt penningmeester en opleiding voor penningmeesters;
- Vereniging actief helpen bij financieel meerjarenbeleid (meerjarenbegroting);
- Bedrijven zoeken die (als een sponsoring in natura) financiële ondersteuning aan sportverenigingen willen bieden.

15 Sportverenigingen helpen bij kostendekkend maken van hun sportactiviteiten door helpen bij juiste kostprijs (en contributie) berekening, ondersteuning bij contributie-inning en sponsorwerving. Daarnaast werken aan een betere benutting van de doelgroep gezinnen met een minimuminkomen door het breder communiceren van de regelingen Jeugdsportfonds en Meedoen, wat dus tot meer leden bij verenigingen leidt.

Toekomstbestendig

16 Het verkennen van en opzetten van acties met nieuwe vormen van sponsorwerving. Zoals partnershipsconstructies en netwerkbijeenkomsten met (potentiele) sponsors. Hierbij kan de gemeente ook faciliteren, door de hospitality -faciliteiten op grote sportevenementen

(zoals ABN/AMRO tennistoernooi en de box in de Kuip) in te zetten voor bedrijven en sportclubs, door sponsoring van sportclubs onder de aandacht te brengen in accountgesprekken met bedrijven en door gerichte acties voor een vereniging met een acuut probleem te faciliteren. Daarnaast het opzetten van nieuwe verdienmodellen, zoals crowdfunding en inkomsten uit social media. De goede voorbeelden (businesscases) kunnen dan door Rotterdam Sportsupport opgenomen worden in een "etalage", waar andere verenigingen gebruik van kunnen maken.

Accommodaties

Bij een sportvereniging hoort een accommodatie. Daarbij gaat het om de gemeentelijke (door het Sportbedrijf of een andere exploitant beheerde) accommodaties: sportvelden, sporthallen, gymzalen, zwembaden en de opstallen die (veelal) in economisch eigendom zijn van de verenigingen: kantines en kleedkamers.

In het Actieprogramma Verenigingen nemen we het gebruik van de accommodaties en de beheervorm (taakverdeling gemeente – uitvoeringsorganisaties – verenigingen) mee. Er wordt ook gewerkt aan het Actieprogramma Vervangingsopgave Sportaccommodaties, dat begin 2020 wordt opgeleverd. Dat Actieprogramma brengt de meerjarige behoefte aan de fysieke renovatie- en vervangingsopgave van sportaccommodaties en opstellen in kaart, inclusief het financiële plaatje waar daaraan hangt.

Resultaten	Acties
Vitaal	
Er zijn voldoende accommodaties en opstallen voor verenigingen en deze zijn kwalitatief op orde.	17) Verdere implementatie maatregelen verbetering en intensivering sportvoorzieningen.
	18) Uitrui sportvoorzieningen scholen en verenigingen + Voordeeltarieven bij veel gebruik.
Toekomstbestendig	
Sportvelden en clubgebouwen worden alle dagen in de week volop gebruikt voor meerdere functies, waarbij sportverenigingen profiteren van de extra inkomsten.	19) Ontwikkelen en verstevigen van de Sportcirkel
	20) Stimuleren multifunctioneel gebruik velden en kantines, gekoppeld aan verdienmodellen.
	21) Multisportveld: Pilots multifunctioneel inzetbare sportvelden en sportvloeren.
	22) Plan vervanging conventionele verlichting door Led en onderzoek beheervorm verlichting velden.

17 In 2016 heeft het toenmalige college extra middelen ingezet voor de capaciteitsuitbreiding en kwaliteitsversterking van sportvoorzieningen. Deze hebben een doorloop in 2019. De uitvoering van de subsidieregeling wegwerken achterstallig onderhoud opstellen wordt afgerond. De subsidieregeling voor duurzaamheidsmaatregelen sportaccommodaties is in 2019 doorgetrokken en kan gecombineerd worden met de subsidieregeling van het Rijk.

De implementatie van de kwaliteitsslag sportcomplexen wordt afgerond, inclusief de invulling van het extra bedrag uit het Coalitieakkoord.

De 1/3-regeling, waarbij subsidies worden verleend en leningen kunnen worden afgesloten voor vervanging van accommodaties, is vereenvoudigd en wordt doorgetrokken.

18 Er zijn al samenwerkingen tussen scholen en sportverenigingen over een uitruil in het gebruik van sportvelden en gymzalen. Deze willen we verder stimuleren, onder meer door de bestaande regeling over het gebruik van VO-scholen van sportvelden interessanter te maken

voor scholen. VO-scholen kunnen gedurende 320 uur per jaar (naar keuze te verspreiden) "om-niet" een sportveld gebruiken voor buitengymnastiek; voor gebruik boven dit aantal uren biedt het Sportbedrijf arrangementen aan met "hoe meer gebruik, hoe voordeliger het tarief". Basisscholen maken tot nu toe nog sporadisch gebruik van sportvelden, alleen voor de jaarlijkse sportdag. Wij willen het gebruik van buitensportvelden door basisscholen stimuleren.

19 Eerder in deze notitie is de Sportcirkel benoemd: de ligging van sportvelden en -voorzieningen in een soort van cirkel rondom de binnenstad. Wij zetten in op het stevig positioneren en waar nodig versterken van de infrastructuur aan sportvoorzieningen (de zogenoemde Sportcirkel) en ook scoutingterreinen. Dit borgen wij door sport en scouting goed te positioneren binnen de trajecten van de Omgevingsvisie en de Groei van de Stad, o.a. met behulp van referentienormen sport en recreatie. Daarnaast worden voorzieningsplannen per gebied opgesteld die ook voor Groei van de Stad worden benut.

20 Het via pilots bevorderen van het multifunctionele gebruik van velden en kantines van sportverenigingen door andere gebruikers en wijkactiviteiten. Ook het delen tussen verenigingen van velden en opstallen valt hieronder. Een voorbeeld is sportpark Olympia. In het kader van de dagprogrammering Zuid worden ook sportaccommodaties en velden ingezet. Hieraan wordt een verdienmodel gekoppeld, zodat sportverenigingen hier ook voordeel van hebben.

Korfbalvereniging OZC in Vreewijk

De Korfbalvereniging OZC aan De Enk zet haar deuren open voor de hele wijk. OZC verhuurt de kantine en het gebruik van de sportvelden aan de buitenschoolse opvangorganisatie "Buiten-Gewoon" en organiseert diverse activiteiten voor wijkbewoners. Ook maakt er een schaaksociëteit gebruik van het gebouw.

21 Het Multisportveld: het verder bevorderen van sportvelden die voor meerdere sporten inzetbaar is (op Sportpark Olympia zijn die er al). Dit in samenwerking met de sportbonden wat betreft benodigde aanpassingen in de huidige regels (zoals de belijningen op velden).

22 Er is al begonnen met de vervanging van conventionele verlichting rondom sportvelden door Ledverlichting: vanuit verenigingen zelf én sporadisch vanuit het Sportbedrijf. Ledverlichting is duurzamer en leidt tot lagere energiekosten.

We stellen een plan op tot een gefaseerde vervanging van de verlichting voor alle sportvelden, in relatie tot de

plannen energie-transitie en duurzaamheid. Verder onderzoeken we de meest wenselijke beheervorm van de verlichting langs de velden. In de meeste gevallen ligt het beheer (historisch gegroeid) bij verenigingen. In het kader van de toenemende druk op verenigingen is het de vraag of het beheer van de verlichting anders zou moeten worden gepositioneerd. In het kader van het plan Vervangingsopgave sportaccommodaties (op te leveren begin 2020) wordt dat vraagstuk ook onderzocht voor andere beheertaken, zoals de opstallen en de berekening van velden.

Veilig en Positief Sportklimaat

We willen dat alle Rotterdammers, maar zeker de Rotterdamse jeugd, onbezorgd in een sociaal en fysieke veilige omgeving kunnen sporten. Geweld, intimidatie en misbruik moeten worden uitgebannen. We zien een veilig en positief sportklimaat echter verder dan dergelijke excessen. Veilig sportklimaat betekent ook dat jeugd en volwassen met plezier in een positieve en pedagogisch verantwoorde omgeving kunnen sporten. De uitgangspunten hiervoor zijn vastgelegd in de beleidsnotitie "Rotterdamse Aanpak Veilig Sporten" (VSK) uit 2018.

Een veilig en positief sportklimaat is een basisvoorwaarde voor een sportvereniging. Op deze pijler maken we daarom geen onderscheid tussen vitaal en toekomstbestendig.

23 Het al vastgestelde Veilig Sportklimaat-beleid zal verder worden uitgevoerd. Hierbij zullen verenigingen ondersteund worden bij het implementeren en het hanteren van preventieve en curatieve maatregelen, richtlijnen en protocollen omtrent grensoverschrijdend gedrag op alle vlakken. Daarnaast is er vanuit het VSK-beleid aandacht voor pedagogisch veilig sportklimaat wat zich uit in bijvoorbeeld trajecten op ouderbetrokkenheid en positief coachen.

Resultaten	Acties
Vitaal en Toekomstbestendig	
Sportverenigingen zijn sociaal en fysiek veilige plekken waar iedereen onbezorgd en met plezier kan sporten en waar oog is voor sportieve- en sociale ontwikkeling.	23) Verdere implementatie van het VSK-beleid.

Scoutingverenigingen

a. Analyse

Met 85.000 jeugdleden, 25.000 vrijwilligers en zo'n 1000 groepen (verenigingen) is de scouting al jaren een van de grootste jeugdverenigingen in Nederland. Nog steeds maken scouts kampvuurtjes, bouwen ze vloten en houden ze speurtochten. Maar ze leren ook koken, omgaan met geld, groepen begeleiden en activiteiten te organiseren. Kinderen (5 – 18 jaar) leren stapsgewijs en spelenderwijs meer verantwoordelijkheid te dragen en sociale vaardigheden te ontwikkelen. De scouting is goed voor de vorming naar volwassenheid.

De natuur is een onderscheidend kenmerk van scouting. Leden leren spelenderwijs de natuur om zich heen te kennen en te waarderen. De natuur stimuleert tot creatief denken en bewegen waardoor de leden een persoonlijke verbondenheid met de natuur creëren. Persoonlijke verbondenheid leidt tot zorg voor de natuur en het milieu.

Elke week worden er verschillende activiteiten georganiseerd voor jeugdleden van 5 tot 18 jaar. Deze activiteiten worden door de groepen zelf georganiseerd op 8 gebieden: uitdagende scouting technieken, buitenleven, expressie, sport & spel, identiteit, samenleving, internationaal en veilig & gezond. Hiermee wordt een uitdagend en gevarieerd speelaanbod geboden dat zorgt voor een leuke vrijetijdsbesteding en bijdraagt aan de ontwikkeling van de jeugdleden. Verder hebben scoutinggroepen een doorlopende leerlijn. Scouting levert een bijdrage aan het vormen van de persoonlijkheid en de persoonlijke ontwikkeling van haar jeugdleden en bereikt dit met traditionele activiteiten binnen de genoemde 8 gebieden.

Scoutingbeleid Rotterdam

De gemeente Rotterdam ondersteunt de Rotterdamse scoutinggroepen financieel om continu te werken aan hun ontwikkeling tot vitale groepen. Scoutingverenigingen ontvangen op basis van de vastgestelde beleidsregel, een subsidie, die uit twee componenten is samengesteld:

- Een bijdrage voor de activiteiten; een vaste bijdrage van € 800,- + een bijdrage van € 10,- per jeugdlid;
- Een bijdrage voor de opleiding en training van kader en vrijwilligers.

In totaal gaat het om een subsidiebudget van € 49.000 per jaar.

De gemeente heeft in 2017 de 1/3-regeling (subsidieregeling voor investeringen in de accommodaties) opengesteld voor scoutingverenigingen. Hierbij is het binnen deze regeling tevens mogelijk deze te gebruiken voor investeringen in vaartuigen voor de scoutingverenigingen met watergroepen. Verder neemt de gemeente een belangrijk deel van de accommodatiekosten van de scoutingverenigingen voor zijn rekening: scoutingverenigingen betalen geen kosten-dekkende huur.

Voor kinderen uit gezinnen met beperkte financiële middelen bestaat onder voorwaarden de mogelijkheid om de contributie voor een scoutingvereniging (€ 225 per jaar) vergoed te krijgen via de Stichting Meedoen in Rotterdam.

In het kader van de motie Rotterdam moet zijn knopen tellen (2016) heeft de gemeente een eenmalig budget van € 32.000 ingezet met als doel vitalisering van de Rotterdamse scouting. In samenspraak met de regioafdeling van Scouting Nederland "Rond de Rotte" is dit budget ingezet voor de volgende vier speerpunten.

- 1 Het verbeteren van de kwaliteit van de groepen en vrijwilligers;
- 2 Het verwerven van vrijwilligers;
- 3 Het verbeteren van de zichtbaarheid van de groepen op social media;
- 4 Het werven van jeugdleden.

Op de volgende wijze wordt invulling gegeven aan deze vier speerpunten.

Voor het verbeteren van de kwaliteit van de groepen en vrijwilligers en het werven van jeugdleden wordt gebruik gemaakt van bestaande tools van Scouting Nederland. Middels een intake bij de groepen wordt gekeken welke methodiek voor die groep het meeste resultaat is te behalen. De resultaten van de intake worden meegenomen in de bepaling van targets voor vitaliteit scoutinggroepen.

Voor het werven van vrijwilligers wordt gebruik gemaakt van de expertise van Team Sportservice of Stichting Rotterdam Sportsupport. Verenigingen worden met praktische cursussen geholpen aan kennis en vaardigheden bij het adequaat werven en behouden van vrijwilligers (leden en sponsors).

Scoutingregio is in overleg met Sportsupport over hun mogelijk support aan de watersportgroepen van Scouting Rotterdam. De eerste verantwoordelijkheid voor de ondersteuning ligt bij Scouting Nederland. In de overleggen wordt besproken wat Sportsupport aanvullend zou kunnen betekenen. Daarnaast is er informatie-uitwisseling over partners van Sportsupport van lokale partners die Scoutingregio kan inhuren voor de uitvoering van onderdelen van het bestedingsvoorstel.

Voor het verbeteren van de zichtbaarheid op social media zal een cursus worden ontwikkeld die toegespitst is het effectiever promoten van de groep en het werven van nieuwe leden.

In het Coalitieakkoord is een extra structureel budget van € 50.000 voor de scouting opgenomen. Verder wordt aan-gegeven hoe wij dit budget in 2019 gaan inzetten.

Feiten en Cijfers Scouting

Aantal en spreiding

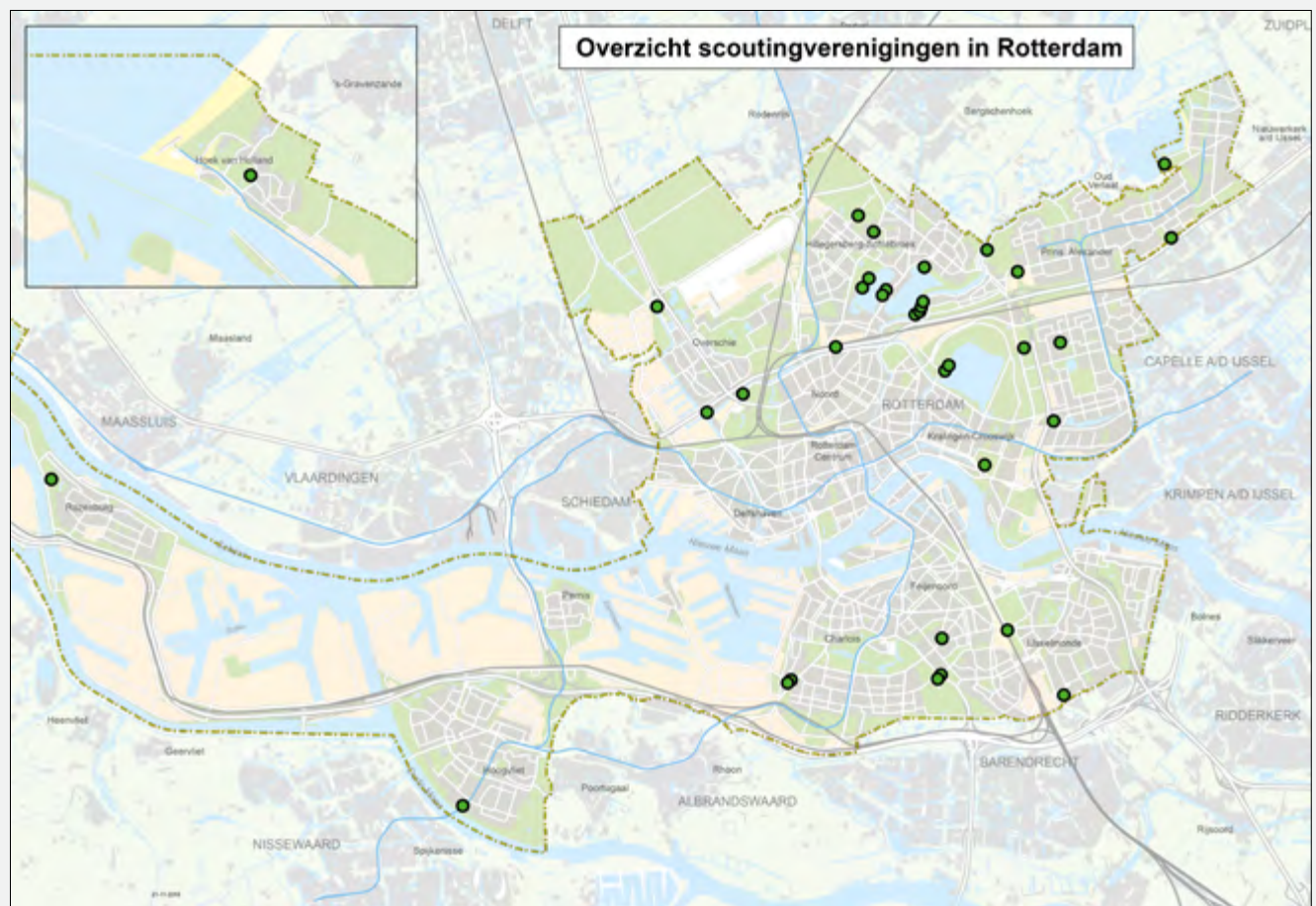
Rotterdam telt 33 scoutinggroepen. Er zijn 14 watergroepen en 18 landgroepen. Niet elke groep is even groot. Er zijn grote en minder grote groepen. Het is echter niet zo dat kleine groepen per definitie geen bestaansrecht hebben. Zij bedienen vaak een specifieke doelgroep. Dit kunnen groepen zijn voor kinderen met een beperking of kinderen uit achterstandswijken. De meeste scoutingverenigingen bevinden zich in de natuurlijke gebieden rond De Rotte, het Kralingse Bos en de groene plekken in Rotterdam-Zuid. De scouting is minder te vinden in bebouwde gebieden zoals Noord, Delfshaven, Centrum en Feijenoord. Het aanbod van scoutingsactiviteiten is echter zo divers dat ook in deze gebieden zich kansen voordoen.

Leden

Het aantal leden en verenigingen/groepen zijn in de afgelopen jaren gestabiliseerd op ongeveer 1500 jeugdleden (6 – 18 jaar) bij 33 bij de scoutingbond aangesloten Rotterdamse groepen.

Dit houdt in dat een groep gemiddeld 50 jeugdleden kent met gemiddeld 35 stafleden/vrijwilligers. Landelijk zijn er 81.000 jeugdleden en 31.000 stafleden/vrijwilligers bij 1021 groepen (2017) aangesloten bij Scouting Nederland. Rotterdam heeft meer jeugdleden dan Amsterdam, Den Haag en Utrecht. Ook het aantal vrijwilligers als kaderlid steekt gunstig af met de drie andere grote steden.

Ligging verenigingen (binnen- en buitensport)

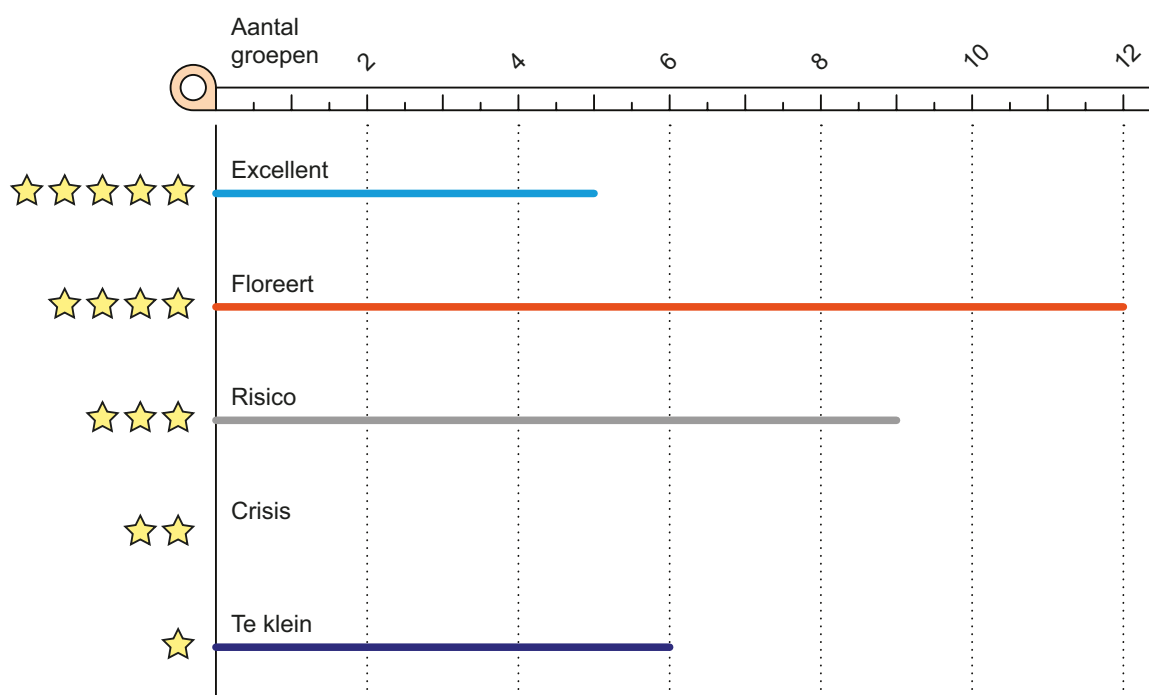

Gebied	Aantal verenigingen	Aantal jeugdleden
Charlois	4	142
Hillegersberg S.	9	416
Hoek v Holland	1	86
Hoogvliet	1	91
IJsselmonde	2	53
Kralingen Cr.	4	281
Noord	2	32
Overschie	3	213
Prins Alexander	5	160
Rozenburg	1	53
Feijenoord	1	47
Totaal	33	1.574

Ontwikkeling jeugdleden en stafleden 2016 – 2018 incl. vitaliteitsindicatie o.b.v. ledenaantallen (bron: Scouting Nederland)

Jaar	Groepen	Jeugdleden	Stafleden	Totaal
2016	33	1431	566	1908
2017	33	1524	566	2000
2018	33	1574	1053	2536

Klassenindeling
(ledenverloop naar peildatum)

b. Vitale en Toekomstbestendige Scoutingverenigingen

Een vitale scoutingvereniging is een vereniging, die de basis op orde heeft op de vijf pijlers Aanbod/leden, vrijwilligers/organisatie, financiën, accommodaties en veiligheid. Er zijn nu geen uitgewerkte criteria om de vitaliteit van scoutingverenigingen te meten. Verderop stellen wij voor hiertoe een Vitaliteitsmonitor te ontwikkelen.

Een toekomstbestendige scoutingvereniging is een vereniging, die meegaat met maatschappelijke trends, zich manifesteert als één van de maatschappelijke spilorganisaties in de buurt en groei en ontwikkeling doormaakt.

Net als voor sport geldt dat de vernieuwing richting toekomstbestendigheid zich op verschillende aspecten kan manifesteren, zoals:

- Vernieuwing van het aanbod, gericht op veranderende interesses van kinderen en jongeren;
- Zorgen voor meer diversiteit in leden en kader/vrijwilligers;
- Ontwikkelen van een aanbod in gebieden waar nu witte vlekken zitten;
- De accommodaties breder inzetten en meer delen met andere organisaties;
- Meer zichtbaarheid van scouts binnen de samenleving door organisatie van plaatselijke en bovenlokale activiteiten waardoor de samenleving een moderne kijk krijgt en ziet welke mogelijkheden scouting voor jong en oud biedt;
- Meer samenwerking met organisaties vanuit andere domeinen, zoals sportverenigingen en speeltuinen.

Resultaten	Acties
Algemeen	
In beeld brengen van situatie en toekomstperspectief van alle Rotterdamse scoutingverenigingen en hierop verbeter acties op te stellen.	1) Inventarisatie Scoutingregio onder Rotterdamse scoutingverenigingen.
	2) Inzet Combifunctionaris.
	3) Opstellen vitaliteitsmonitor.
Leden/Aanbod	
Verhoging ledenaantal in totaal, waarbij er ook bestaansrecht blijft voor kleinere scoutinggroepen, die zich richten op specifieke doelgroepen.	4) Gebruik van tools voor werving en behoud leden + Versterken imago scouting door PR/Marketing. Stimuleren inclusieve scouting.
Scoutinggroepen verruimen en vernieuwen hun activiteiten aanbod	5) Opzetten van nieuwe samenwerkingsverbanden.
Vrijwilligers/Organisatie	
Scoutingverenigingen hebben voldoende en kwalitatief goede kaderleden en vrijwilligers om de kerntaken goed uit te kunnen voeren	6) Inzet tools en gerichte training.
	7) Eén-ingangsprincipe vanuit gemeente.
	8) Bevorderen samenwerking en stimuleren samenvoeging.
Financiën	
Scoutingverenigingen zijn financieel gezond en hebben hun financiële functies op orde en kunnen hun basis op orde houden.	9) Later te formuleren op basis van inventarisatie Scoutingregio.
Accommodaties	
De accommodaties van de scoutingverenigingen voldoen aan de veiligheidsnormen aan de voorwaarden gesteld aan het beheer.	10) Inzicht in staat accommodaties via inventarisatie + (eventueel) schouw.
Scoutingaccommodaties worden alle dagen in de week volop gebruikt voor meerdere functies, waarbij scouting profiteren van de extra inkomsten.	11) Plan van aanpak vanuit inzet combifunctionaris.
Veilig klimaat	
Scoutingverenigingen zijn sociaal en fysiek veilige plekken	12) Voortzetten beleid.

c. Resultaten en Acties Scouting

Hieronder de resultaten en acties in zijn algemeen en per pijler, die wij met het Actieprogramma willen inzetten. Deze acties bevorderen zowel de vitaliteit als de toekomstbestendigheid.

Toelichting acties

1. Om gericht te kunnen werken aan het vitaliseren en toekomstbestendig maken van scoutingverenigingen is meer inzicht nodig in de feitelijke situatie van de scoutingverenigingen. Op het gebied van Sport hebben we dat al via de rol van Rotterdam Sportsupport en de Vitaliteitsmonitor. Wij hebben met Scoutingregio Rond de Rotte (hieronder vallen de Rotterdamse scoutinggroepen) afgesproken dat zij in 2019 verdiepingsgesprekken houden met alle scoutingverenigingen. Hierbij wordt naar alle pijlers ge-

keken, met specifieke aandacht voor de accommodaties en de financiën. Ook zal gekeken worden naar de huidige omvang van het ledenaantal en groeimogelijkheden. In juli 2019 komt de rapportage van Scoutingregio. Met het inzicht uit deze gesprekken kunnen in overleg met de Scoutingregio en de scoutinggroepen verdere concrete acties worden geformuleerd om in de komende jaren te groeien naar een vitale scoutinginfrastructuur voor nu en de toekomst.

2. Voor de bovengenoemde exercitie en invulling en uitvoering van de hieronder genoemde acties uit dit programma zetten wij in 2019 een Combifunctionaris/ Buurtsportcoach in. Deze zal als groepsondersteuner het ingezette stimuleringsbeleid concreet handen en voeten gaan geven en de scoutinggroepen hierin ondersteunen. In 2020 willen we nog "scoutingconsulenten" inzetten om de scoutinggroepen te ondersteunen de op vernieuwing en toekomstbestendigheid gerichte acties uit dit Actieprogramma uit te kunnen voeren.

3. Wij willen deze exercitie ook gebruiken om een Vitaliteitsmonitor Scouting te ontwikkelen en deze vanaf 2020 te gaan toepassen onder alle scoutingverenigingen.
4. Het inzetten van de door Scouting Nederland en Scoutingregio ontwikkelde tools, zoals "Boost je groep!" en "social media in scouting". Deze richten zich op een inzet op groei in ledenaantallen en bovenal groei in kwaliteit op verschillende vlakken: spel(activiteiten), vrijwilligers, accommodaties & materiaal, bestuur & organisatie en sponsoring/financiën. Ook het ontwikkelen van een eigen website valt hieronder. In het eerste kwartaal van 2019 zijn gesprekken met alle (deelnemende) scoutinggroepen over uitdagingen waar men elk voor staat. En welke specifieke tools en ondersteuning nodig is om de uitdagingen effectief aan te gaan. Een aandachtspunt is verder het stimuleren van inclusieve scouting.

Boost je Groep

Boost je Groep is een Groepsontwikkelingsprogramma voor scoutingverenigingen en bevat onder meer een inspiratiebrochure met diverse tips om de scoutingvereniging sterker te maken. Hieraan hangen tools waarvan scoutingverenigingen gebruik kunnen maken. 32 Rotterdamse scoutinggroepen doen mee aan Boost je Groep.

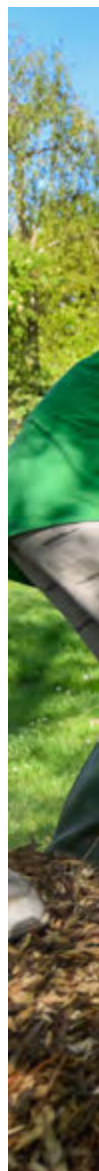
Daarnaast is een gerichte PR en marketingstrategie nodig om scouting voor een breder publiek voor het voetlicht te brengen. Waarbij aangesloten wordt het gelieerde trendy urban (bootcamp en free running) en activiteiten op het gebied van duurzaamheid, groenbeleving, natuurbeleving en gezonde leefstijl.

5. Het bevorderen van meer samenwerking en "blending". Onder meer door het opzetten van "open" scoutinggroepen en het stimuleren van samenwerkingsverbanden op uiteenlopende activiteiten. Het gaat om samenwerking tussen scoutinggroepen, maar ook tussen scoutinggroepen en andere activiteitenaanbieders zoals speeltuinen, kinderboerderijen, scholen, welzijn ouders, sportclubs, etc. Hiertoe willen wij 2 pilots starten in 2 gebieden, 1 op Noord en 1 op Zuid.

Samenwerking met andere organisaties

Zeven scoutinggroepen helpen jaarlijks mee met de Rotterdam marathon. Scoutinggroep Olivier van Noort staat er met ruim 90 vrijwilligers. Verder werken diverse scoutinggroepen samen met scholen op lentemarkten en organiseren zij op braderieën spelletjes en activiteiten voor de kinderen.

6. Wij stellen nu al subsidie beschikbaar aan scoutingvereniging voor opleiding en training van kaderleden en vrijwilligers. Op basis van de inventarisatie van Scoutingregio zullen wij het aanbod aan trainingen en opleidingen gericht kunnen inzetten ten behoeve van de scoutingverenigingen.
7. Scoutingverenigingen hebben te maken met diverse wetten en regels. Afgevaardigden van de Rotterdamse scouting gaven aan dat vrijwilligers veel tijd kwijt zijn aan het zoeken naar de juiste persoon bij de gemeente, voor bijvoorbeeld evenementenvergunningen. De combifunctionaris krijgt een belangrijke functie als aanspreekpunt voor alle Rotterdamse scoutingverenigingen en ondersteunt de verenigingen rond allerlei werkzaamheden. Ook vanuit de gemeente zorgen wij voor versterken van het een-ingangsprincipe.
8. De onder punt 5 genoemde samenwerking zou, in sommige gevallen en dan op initiatief van scoutinggroepen zelf ook omgezet kunnen worden in organisatorische samenvoeging. Er zijn nu scoutinggroepen met een zeer klein aantal leden, waarvan zonder substantiële groei de toekomstbestendigheid twijfelachtig zou kunnen zijn. De inventarisatie van Scouting Nederland zal tot verdere voorstellen op dit front leiden. Het initiatief zal van de scouting zelf moeten komen.
9. Acties op het gebied van het versterken van de financiën van scoutingverenigingen ontwikkelen wij op basis van de inventarisatie van Scoutingregio.
10. De scoutingverenigingen hebben veelal een accommodatie in eigen beheer. Voor diverse accommodaties zijn investeringen nodig om aan de veiligheidsnormen te kunnen voldoen. Er zijn signalen dat met name de scoutingverenigingen met een klein aantal jeugdleden het beheer van de accommodaties financieel moeilijk kunnen dragen. De inventarisatie van de regiogroep moet meer inzicht bieden in de staat van accommodatie. Indien nodig

zullen wij als vervolg een schouw naar de accommodaties houden. Waarp dan gerichte acties gezet kunnen worden. Hierbij zal dan ook gekeken worden of elke groep een eigen accommodatie nodig heeft of dat er samenvoegingen mogelijk zijn.

11. De meeste scoutingterreinen en accommodaties worden nu maar beperkt benut, voornamelijk op zaterdag op dagen dat begeleiders en vrijwilligers capaciteit hebben. Het gebruik hiervan, ook door andere partijen, willen wij stimuleren. De keuze ligt bij de scoutinggroepen. Er moeten dan ook mogelijkheden zijn voor inverdieneffecten.

De combifunctionaris krijgt een belangrijke functie als aanspreekpunt voor alle Rotterdamse scoutingverenigingen. De beperkte capaciteit van de huidige begeleiders en vrijwilligers moet zo efficiënt mogelijk worden ingezet. Uit inventarisatie blijkt nu al dat verenigingen veel tijd kwijt

zijn aan regels en administratie. Als voorbeeld voor het organiseren van scoutingsactiviteiten moeten evenementenvergunningen worden aangevraagd. Een combifunctionaris neemt verantwoording voor deze werkzaamheden, zodat scoutingsactiviteiten kunnen toenemen. Door deze één-loket-gedachte worden begeleiders en vrijwilligers behouden en verenigingen vitaler. Wij willen het gebruik hiervan inventariseren, ook door andere organisaties of door activiteiten vanuit het gebied. De opdracht om hiertoe concrete voorstellen te ontwikkelen is belegd bij de onder punt 2 genoemde combifunctionaris.

12. Een veilig klimaat is een basisvoorwaarde voor een vereniging. Hier zetten wij het bestaand beleid voor. Om aangesloten te zijn bij Scouting Nederland, is het verplicht voor de verenigingen om alleen te werken met vrijwilligers met een VOG. Verder kijken wij of wij hier een combinatie kunnen leggen met het beleid rond het Veilig Sportklimaat.

Besteding extra budget

De subsidie in 2019 voor scoutingsverenigingen bedraagt in totaal € 50.000. (daarin is niet meegeteld de compensatie die de gemeente betaalt op de huur). Wij zetten het extra budget van € 50.000 voor 2019 in voor de cofinanciering van de combifunctionaris en deels al voor de uitvoering van acties van dit Actieprogramma. Deze inzet willen we de komende jaren doortrekken en uitbreiden naar 3 combifunctionarissen als verenigingsconsulent.

Speeltuinen

a. Analyse

In Rotterdam bevinden zich verspreid over de stad 57 speeltuinen waar de kinderen uit de buurt veilig en onder toezicht kunnen spelen. De speeltuinen beschikken over afgeschermd terreinen met aantrekkelijke en gevarieerde speeltoestellen. Daarnaast worden in de speeltuingebouwen wekelijkse en incidentele activiteiten georganiseerd.

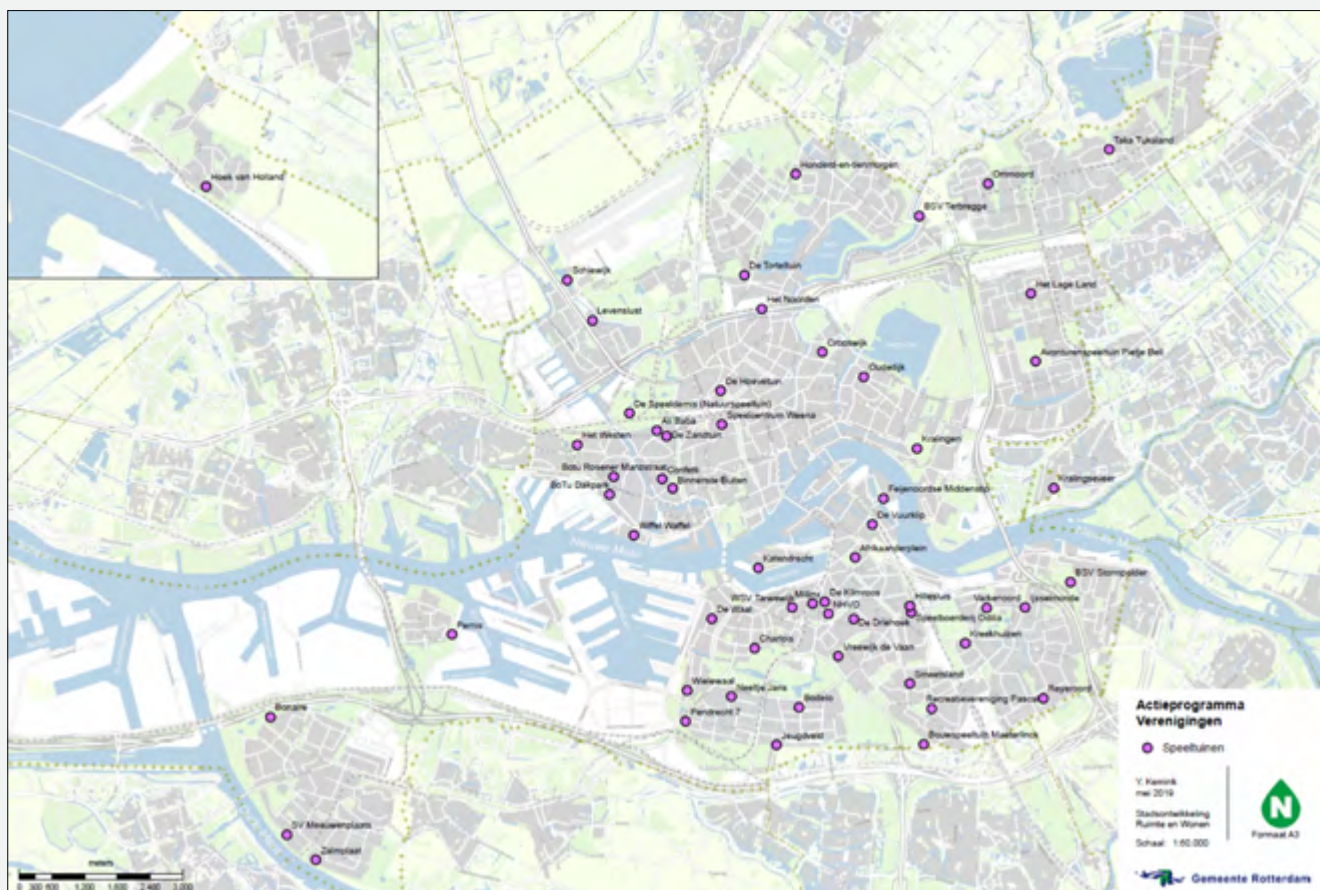
Veel speeltuinen zijn ook buurtvereniging. Voor de ouders van de kinderen en voor andere buurtbewoners worden in de avonden en weekenden recreatieve activiteiten georganiseerd.

De meeste speeltuinen zijn georganiseerd als vereniging waarbij de bestuurlijke en uitvoerende taken door vrijwilligers worden uitgevoerd.

De nadruk bij de speeltuinen ligt op het veilig en uitdagend buiten spelen door kinderen tot ongeveer 12/14 jaar. Buiten spelen draagt bij aan de sociale en creatieve ontwikkeling van kinderen.

De speeltuinen hadden jarenlang een redelijke monopoliepositie wat betreft spelen voor kinderen. De laatste tientallen jaren zijn andere vormen van spelen (meer openbare speelplaatsen, indooerspeeltuinen, maar ook Sportplaza en Urban sports-terreinen) ontstaan en ook vele vormen van andere tijdsbesteding voor kinderen. Hierdoor is de positie van speeltuinen afgenomen.

Ligging speeltuinen

Feiten en cijfers		
	Gebied	Speeltuinen
	Centrum	1
	Charlois	9
	Delfshaven	8
	Feijenoord	10
	Hillegersberg-Schiebr.	3
	Hoek van Holland	1
	Hoogvliet	3
	IJsselmonde	8
	Kralingen-Cro.	3
	Noord	3
	Overschie	2
	Pernis	1
	Prins Alexander	5
	Totaal	57

Een belangrijke ontwikkeling bij de speeltuinen is dat de traditionele verenigingsstructuur in de loop van de tijd bij diverse speeltuinen geheel of gedeeltelijk is losgelaten. Verschillende speeltuinen houden geen ledenlijsten meer bij, organiseren geen jaarlijkse algemene ledenvergaderingen meer en organiseren geen bestuursverkiezingen. Een algemene klacht van speeltuinen is dat het moeilijk is om vrijwilligers (zoals bestuursleden) te vinden. Degenen die zich wel inzetten, blijven vaak lang in het bestuur (meer dan 15 jaar bestuurslid is geen uitzondering meer). Enkele speeltuinen hebben zich omgevormd naar een stichting.

Het is in niet altijd meer nodig om lid te worden van een speeltuin. Sommige speeltuinen zijn voor iedereen gratis toegankelijk. Andere speeltuinen zijn voor leden gratis, waarbij de niet-leden voor een gering bedrag een toegangskaartje moeten kopen. Soms krijgen leden korting op de kosten van activiteiten. Het lid zijn van een speeltuin

biedt in toenemende mate weinig of geen voordelen meer.

Het aantal leden is bij speeltuinorganisaties niet maatgevend voor het gebruik van de speeltuin. Het aantal bezoekers vormt hiervoor wel een belangrijk criterium. Dit aantal bezoekers wordt echter op dit moment niet centraal bijgehouden.

De BSW vormde vroeger een vereniging van speeltuinen. De BSW is enkele jaren geleden omgevormd tot een kleine serviceorganisatie. Verschillende speeltuinen beschikken over een (parttime) beheerder die tevens toezicht houdt tijdens een deel van de openingsuren. De meeste beheerders op de speeltuinen zijn in dienst van de BSW.

De samenwerking tussen speeltuinen is op dit moment beperkt. Dit terwijl er wel diverse gezamenlijke vraagstukken liggen. Op onderwerpen als werving van vrijwilligers, boekhouding, nieuwe bestuurs- en organisatie modellen en verbinding leggen met andere

maatschappelijke organisaties kan door samenwerking meer worden bereikt.

Het Sportbedrijf (Sportregie) ondersteunt scoutingverenigingen met het opzetten of aanpassen van activiteiten. Ook Rotterdam Sportsupport heeft enkele ondersteunde activiteiten waarvan scoutingverenigingen gebruik (kunnen) maken.

b. Speeltuinenbeleid Rotterdam afgelopen jaren

Speeltuinen vielen tot en maart 2014 onder de bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid van de deelgemeenten. Deelgemeenten maakten hierin hun eigen keuzes. Vanwege de afbouw van gesubsidieerde arbeid en de invoering van de kostendekkende huur, kwam de continuïteit van speeltuinen in 2012 onder druk te staan. Dat leidde tot de raadsnotie "Houd de speeltuinen open". Het toenmalige college heeft, in samenspraak met de deelgemeenten en de speeltuinorganisaties, de nota "Toekomst Rotterdamse speeltuinen" opgesteld en eind 2013 vastgesteld, waarin de uitgangspunten zijn vastgesteld voor een stadsbreed speeltuinenbeleid. Hierin is vastgesteld dat de speeltuinen verantwoordelijk zijn voor de kerntaken binnen een speeltuin (openingstijden, concept van de speeltuin, activiteiten, samenwerking in de wijk, werven van vrijwilligers en dagelijks beheer en onderhoud) en dat de gemeente een voorwaardenscheppende rol heeft (toekennen subsidies op basis van een helder kader, tegen een betaalbaar tarief beschikbaar stellen van accommodaties en het zorgdragen van het eigenarenonderhoud van locaties en speeltoestellen). Hierbij is in het onderhoud en vervanging van speeltuinen structureel geregeld in de kostendekkende huur, waarvan alle kosten voor rekening van de gemeente zijn genomen. Verder is hierin vastgesteld dat het beheer door betaalde krachten in stand blijft.

Met het opheffen van het deelgemeentebestel is de verantwoordelijkheid voor speeltuinen overgedragen naar de centrale gemeente. Op basis van de uitgangspunten van de nota is verder gewerkt aan een stedelijk speeltuinenbeleid.

Over 2014 en 2015 heeft de gemeente een budget van in totaal € 1 mln ingezet voor de tijdelijke subsidieregeling 'impuls vernieuwing en versterking van speeltuinen' voor vernieuwende activiteiten, gericht op samenwerking met andere speeltuinen en andere organisaties. Meer dan 90% van de speeltuinverenigingen heeft hiervoor een plan ingediend en subsidie verkregen. Per 2016 heeft de gemeente het subsidiebudget voor speeltuinen met € 0,3 mln structureel verhoogd.

Per 1 januari 2018 zijn de "nadere regels" voor

subsidiering van speeltuinen ingevoerd. Hierin zijn de begrippen vitale speeltuinen en plus-speeltuinen uitgewerkt en is aangegeven dat alle speeltuinen uiterlijk in 2021 ten minste vitaal moeten zijn.

In deze subsidieregeling is een minimumniveau bepaald voor een vitale speeltuin. Speeltuinen die niet vitaal zijn, krijgen in een overgangperiode tot 2021 de kans om naar het niveau van vitaal toe te groeien. Als dit niet lukt, stopt de subsidie aan de speeltuin. Andere mogelijkheden voor de toekomst van deze niet vitale speeltuinen worden dan bekeken. Dit kan zijn de omvorming naar een openbare speelplek of bijvoorbeeld een samenvoeging met een nabij gelegen vitale speeltuin. Speeltuinen die een toegevoegde maatschappelijke functie in de wijk vervullen, kunnen als plus speeltuin worden aangemerkt. Voor een plus speeltuin is een extra subsidie beschikbaar.

c. Vitale en toekomstbestendige speeltuinverenigingen

Zoals aangegeven is het begrip vitale speeltuinen uitgewerkt in de nadere subsidieregels, die per 2018 van kracht zijn gegaan. Een **vitale speeltuin** voldoet aan diverse criteria, zoals een bevoegd bestuur, de aanwezigheid van begroting en jaarrekening, het voldoen aan organisatorische voorwaarden, een minimumaantal activiteiten en een minimumaantal uren openstelling per week. Alle Rotterdamse speeltuinverenigingen zijn sinds de invoering van het nieuwe beleid 2 keer getoetst op vitaliteitskwalificaties. In 2018 waren van de 57 speeltuinen: 4 bijzondere speeltuinen, 8 plus speeltuinen, 19 vitale speeltuinen en 26 niet-vitale speeltuinen. Voor 2019 hadden 20 speeltuinen een aanvraag voor Plus-speeltuin ingediend, hiervan zijn er 10 ook aangemerkt als Plus-speeltuin. 26 speeltuinen zijn vitaal en 17 niet-vitaal. Ten opzichte van vorig jaar zijn er dus 2 speeltuinen nu ook plus-voorziening en zijn er al 9 vitale speeltuinen meer dan het jaar ervoor.

Speeltuinen die als niet-vitaal worden aangemerkt, struikelen vaak over de volgende criteria: bestuur (16 keer), rookbeleid (4 keer), boekhouding (4 keer).

Een toekomstbestendige speeltuin speelt actief in op de veranderingen in de samenleving. Hierdoor wordt de speeltuin een volwaardige partner in het geheel van de maatschappelijke organisaties in de wijk. Dit gaat niet vanzelf. Dit vraagt van de speeltuin:

- Een stevige interne organisatie met een goed bestuur, voldoende vrijwilligers, financiële positie op orde en aandacht voor kwaliteit van het buiten spelen.
- Een diversiteit in bestuur, vrijwilligers en bezoekers die aansluit bij de samenstelling van de wijk

- Inzet op een goede samenwerking met andere speeltuinen en andere maatschappelijke organisaties in de wijk waardoor de speeltuin meer bekendheid krijgt en met de activiteiten flexibel kan inspelen op de behoefte van de kinderen uit de wijk.
- Vernieuwing van het aanbod gericht op de veranderende interesses van kinderen en hun ouders.

Speeltuinen leggen verschillende accenten in hun aanbod aan activiteiten. In de ene speeltuin zijn de activiteiten gericht op de kinderen, in een andere speeltuin krijgt de buurtfunctie veel aandacht. In toenemende mate laten speeltuinen de traditionele opzet met leden los en vormen zij zich om tot meer open speeltuinen. Een mogelijkheid voor de toekomst is dat speeltuinen zich gaan ontwikkelen in verschillende richtingen. Sommige speeltuinen kunnen dan de buurtfunctie versterken, andere speeltuinen krijgen een open karakter en in een aantal speeltuinen blijft de traditionele ledenstructuur in stand. Betrokkenheid en inzet van buurtbewoners blijft hierbij de sleutel voor succes.

d. Verder traject speeltuinen

Zoals gezegd is de nieuwe subsidieregulering per 1 januari 2018 van kracht gegaan. Wij willen deze regulering eerst gaan evalueren. Bij de subsidieaanvragen voor 2020 (die de speeltuinen in juni 2019 moeten aanleveren) ontvangen wij ook de gegevens, op basis waarvan wij de ontwikkeling van de vitaliteit kunnen beoordelen.

Wij zullen daarom uiterlijk eind 2019 met een notitie Speeltuinen komen met kaders/scenario's voor types van speeltuinen van de toekomst en inclusief acties over vitaliteit en toekomstbestendigheid. Dit is dan een nadere invulling van het Actieprogramma Verenigingen, voor het domein speeltuinen.

**De Focus-Acties voor
de Verenigingen van
de Toekomst; de Top 12**

In hoofdstuk 4 hebben wij 23 acties geformuleerd voor sportverenigingen, deels gericht op vitaliteit en deels op de sportverenigingen van de toekomst. In hoofdstuk 5 staan 12 acties voor scoutingverenigingen. In hoofdstuk 6 geven wij aan dat de acties voor speeltuinen later dit jaar worden opgesteld in de notitie speeltuinen. Niet alle acties kunnen tegelijk en direct worden gestart. Hieronder benoemen wij de 12 acties, waaraan wij prioriteit geven en waarop wij in eerste instantie extra inzet plegen. Dit zijn acties die gericht zijn op toekomstbestendigheid, de verenigingen van de toekomst.

De selectie heeft plaatsgevonden in nauwe samenwerking met de belangrijkste partners (voor sport: Rotterdam Sportsupport, Sportbedrijf Rotterdam, Rotterdam Topsport, NOC*NSF; voor scouting: Scouting Nederland en de Regiogroep). Verder hebben er consultatiesessies met verenigingen plaatsgevonden en hebben verenigingen inbreng geleverd via sociale media.

De overige acties (gericht op vitaliteit en de overige acties toekomstbestendigheid) voeren wij zo veel als mogelijk uit via bestaand beleid en bestaande middelen. Het realiseren van een veilig en sportief (sport- en scouting) klimaat is een voorwaarde voor alle ambities op het gebied van vitaliteit en toekomstbestendigheid.

Sport

- **Pilots met flexibele lidmaatschappen**

Wij gaan verenigingen stimuleren (te beginnen met een aantal pilots) om meer flexibele lidmaatschappen te ontwikkelen, aan de hand van gegevens over verschillende levensfasen en sportidentiteiten. Zoals lidmaatschappen voor alleen trainingen en dus geen wedstrijden of lidmaatschappen voor een bepaalde periode in het jaar. Het project Sport-on (afname van losse sportlessen bij sportclubs) dat momenteel in gang wordt gezet valt hier ook onder.

- **Multisportaanbod en blending**

Wij gaan sportverenigingen stimuleren en faciliteren bij het ontwikkelen van een multisportaanbod. Hiertoe zijn al in gang gezet: de ontwikkeling van de omniclub Feyenoord (profvoetbal, hockey, zaalvoetbal, handbal en basketbal) en de multisportvereniging Delfshaven in oprichting (een samenwerking van hockeyclub Delfshaven, Betrokken Spartaan en Thuis op Straat), die zich richt op basisscholieren.

Hieronder valt ook het aanbieden van nieuwe sportdisciplines binnen de eigen sporttak (bijv 3x3 basketbal). Daarnaast zetten we in op het bevorderen van “blending”: het stimuleren van samenwerkingsverbanden voor uiteenlopende sportactiviteiten: tussen sportverenigingen, maar ook tussen sportverenigingen en andere soorten sportaanbieders.

- **Aanbod E-sports bij verenigingen**

Wij zetten er op in dat een aantal sportverenigingen een aanbod aan E-sports (bijvoorbeeld de Fifa-competitie), Virtual reality-sports (bijvoorbeeld op het gebied van wielrennen) of een vorm van Urban Sport ontwikkelt als aanvulling op hun kernaanbod.

In het kader van het landelijk Sportakkoord hebben wij met de minister en de Vereniging Sport en gemeenten afspraken gemaakt om in de vorm van zogenoemde “living labs” pilots te houden rond de koppeling van E-sport en sportverenigingen. We willen ca 4 pilots inzetten met als thema's: Binding, Inclusiviteit, Werving en Wijkfunctie.

- **Pilots met nieuwe organisatie-, bestuurs- en ALV-vormen**

We willen een aantal pilots beginnen bij sportverenigingen rond het ontwikkelen en implementeren van nieuwe organisatie- en bestuursvormen en het opzetten van vernieuwende methodieken tot inspraak vanuit de leden (ALV), met bijvoorbeeld digitale methoden. De input hiervoor wordt verder ontwikkeld samen met andere steden in het samenwerkingsverband “Sport door de verderkijker”.

- **Verenigingen ondersteunen bij sponsorwerving**

Het verkennen van en opzetten van acties met nieuwe vormen van sponsorwerving. Zoals partnershipsconstructies en netwerkbijeenkomsten met (potentiele) sponsors. Hierbij kan de gemeente ook faciliteren, door bijvoorbeeld de hospitality -faciliteiten op grote sportevenementen (zoals ABN/AMRO tennistoernooi en de box in de Kuip) in te zetten voor bedrijven en sportclubs. Daarnaast stimuleren we het opzetten van nieuwe verdienmodellen, zoals crowdfunding en inkomsten uit social media. De goede voorbeelden (businesscases) worden dan door Rotterdam Sportsupport opgenomen in een “etalage”, waar andere verenigingen gebruik van kunnen maken.

- **Verhogen multifunctioneel gebruik velden en kantines**

Wij gaan het multifunctionele gebruik van velden en kantines van sportverenigingen door andere gebruikers en wijkactiviteiten bevorderen. Ook het delen tussen verenigingen van velden en opstallen valt hieronder. Een voorbeeld is sportpark Olympia. Aan de inzet van sportvelden en kantines moet een verdienmodel voor de verenigingen worden gekoppeld. Dit bestaat nu al voor het gebruik van sportvelden door VO-scholen, wat het Sportbedrijf verder wil stimuleren door arrangementen aan te bieden (lagere prijs bij veel gebruik). Een deel van deze inkomsten gaat naar de betreffende sportclubs.

- **Inzet 10 Verenigingsconsulenten bij sportclubs**

Wij willen 10 Verenigingsconsulenten (professionals) inzetten om verenigingen gericht te ondersteunen bij vernieuwingstrajecten (de acties die hierboven zijn genoemd), het versterken van de organisatie en het vrijwilligersbeleid en het ontwikkelen van nieuwe organisatievormen en samenwerkingsverbanden. Dit doen we met gebruik van de middelen van de combinatiefunctionarissen (via een gedeeltelijke herijking) en een aanvullend budget (zie bij Financiën). Deze actie is een actie op zichzelf, maar ook een belangrijk instrument om verenigingen te helpen met de bovengenoemde focus-acties.

Scouting

- **Versterken imago en meer inclusieve scouting**

Wij willen samen met Scoutingregio Rond de Rotte en de scoutinggroepen gerichte acties ondernemen om het imago van de scouting te verbeteren. Door het uitrollen van de instrumenten van “Boost je Groep” en PR en marketing. Dit moet leiden tot meer leden en meer diversiteit: inclusieve scouting.

- **Inzet van 3 combifunctionarissen als verenigingsconsulenten**

Wij zetten, via de regeling combifunctionarissen, 3 verenigingsconsulenten in, die scoutinggroepen ondersteunen en helpen bij trajecten die bijdragen aan vitalisering en vernieuwing. De eerste hiervan is al ingezet en aan de slag (zie eerder). Deze verenigingsconsulenten moeten scoutinggroepen ook gaan helpen met het werven van nieuwe vrijwilligers en kader.

- **Samenwerking tussen scoutinggroepen en multifunctioneel gebruik scoutingaccommodaties**

Wij stimuleren het opzetten van activiteiten die leiden tot meer samenwerking tussen scoutinggroepen onderling en tussen scoutinggroepen en andere organisaties in het gebied. Hierbij hoort ook het open stellen (multifunctioneel gebruik) van de clubgebouwen en de scoutingterreinen voor andere gebruikers, waarbij dan ook een verdieneffect moet optreden voor de scoutinggroep.

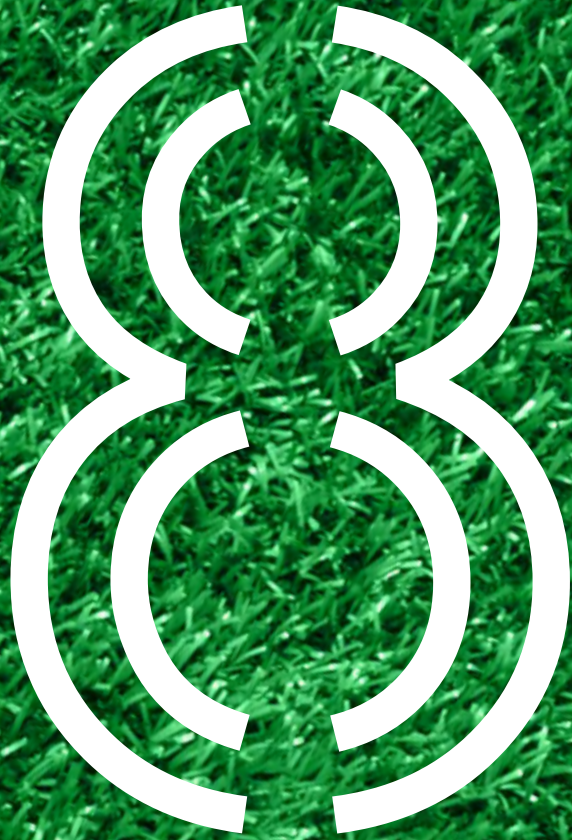
- **Pilots Blending in twee gebieden**

Wij willen in 2 gebieden (1 op Noord en 1 op Zuid) blendingsactiviteiten organiseren, waarin de scoutinggroep samen met sportclubs, de speeltuinen en andere partijen in de wijk gezamenlijk activiteiten opzetten en nauwe samenwerking ontwikkelen.

Overkoepelend

- **Sportcirkel en scoutingvoorzieningen**

Wij zetten in op het stevig neerzetten en waar nodig versterken van de infrastructuur aan sportvoorzieningen (de zogenoemde Sportcirkel) en scoutingterreinen. Dit borgen wij door sport en scouting goed te positioneren binnen de trajecten van de Omgevingsvisie en de Groei van de Stad, o.a. met behulp van referentienormen sport en recreatie. Daarnaast worden voorzieningsplannen per gebied opgesteld die ook voor Groei van de Stad worden benut.

Beoogde effecten

Met het Actieprogramma willen wij bijdragen aan meer vitale verenigingen en sterke verenigingen in de toekomst.

Dit laatste moet zich vertalen in eerste instantie consolidatie en later een toename van het aantal leden van verenigingen. Het Actieprogramma moet een aanvullend effect opleveren op het totale gemeentelijke sportbeleid en maatschappelijke ontwikkelingen. Hieronder de effect-indicatoren.

Sport

	2018	2020	2022	2026	2030
% verenigingen dat zich (enigszins) vitaal noemt	88%	90%	92%	PM	PM
Overall Vitaliteitscijfer	-	PM	PM	PM	PM
Aantal leden verenigingen	75.000	Stabiel	+ 3 %	+ 5 %	+ 10 %

Vitaliteit

Rotterdam Sportsupport houdt jaarlijks een vitaliteitsonderzoek onder sportverenigingen. Hierin zit ook de vraag of een vereniging zichzelf enigszins of geheel vitaal beschouwt. Dat is dus geheel zelfbeoordeling. Rotterdam Sportsupport werkt aan een nieuwe methodiek voor een totaal vitaliteitscijfer van sportverenigingen. Die wordt voor het eerst in 2020 gehanteerd.

Aantal leden

Het in de tabel genoemde cijfer heeft betrekking op de cijfers van het vitaliteitsonderzoek van Rotterdam

Sportsupport. Deze cijfers zijn betrouwbaar, maar hebben niet betrekking op alle verenigingen. Dit cijfer gaat over 235 van in totaal 347 verenigingen. Het ontbrekende aantal betreft vooral hele kleine verenigingen. We werken nog aan een meetmethodiek om betrouwbaar te kunnen extrapoleren naar het totaalaantal verenigingen. Dat werken we later dit jaar of begin 2020 uit.

We streven naar een gefaseerde toename van 10% richting 2030. Dit is een effect-indicator. Bij ledenaantallen van verenigingen spelen ook andere factoren mee dan het beleid.

Scouting

	2018	2020	2022	2026	2030
Vitaliteit scoutinggroepen	-	PM	PM	PM	PM
Aantal jeugdleden	1.574	Stabiel	+ 3 %	+ 5 %	+ 10 %

Zoals aangegeven werken wij samen met de Scoutingregio aan een vitaliteitsmonitor. In 2020 moet dan de eerste vitaliteitsmeting worden gehouden.

Wat betreft de ledenaantallen zetten wij in op een percentageel vergelijkbare toename als bij sportverenigingen.

Financiën

Wij zetten voor de uitvoering van het Actieprogramma Verenigingen de volgende budgetten in:

	2019	2020	2021	2022
Inzet Verenigingsconsulenten Sport	-	700	700	700
Verenigingsconsulenten scouting	50	150	150	150
Aanjaagbudgetten acties verenigingen van de toekomst (voor sport en scouting)	250	300	300	300
Acties in kader Sportakkoord (o.a. E-sport-verenigingen via living labs)	200	200	200	-
Totaal	500	1.350	1.350	1.150

Dekking:

	2019	2020	2021	2022
Vanuit lopende sportbegroting	250	-	-	-
Extra bijdrage scouting	50	50	50	50
Herijking budgetten combifunctionarissen	-	500	500	500
Rijksbijdrage Sportakkoord	200	200	200	-
Intensivering Voorjaarsnota	-	600	600	600
Totaal	500	1.350	1.350	1.150

Dit budget zetten wij in voor de uitvoering van de acties, die genoemd zijn in hoofdstuk 7 en zich richten op de toekomstbestendigheid van verenigingen.

In de Voorjaarsnota stellen wij voor om gedurende drie jaar € 600 extra in te zetten voor de uitvoering van het Actieprogramma. Voor 2019 zetten we in € 250 uit de lopende sportbegroting in. In totaal dus een extra bijdrage van ruim € 2 mln.

Daarboven ontvangen we een Rijksbijdrage van drie keer € 200 in het kader van het landelijk Sportakkoord. Rotterdam heeft hiervoor een intentieverklaring afgesloten. Afsproken is dat de inzet zich focust op de verbinding E-sports en verenigingen. Een voorwaarde is dat hiervoor "living labs" worden ontwikkeld, zodat de ervaringen en effecten gedeeld kunnen worden met andere gemeenten, bonden en partijen.

Daarnaast zullen wij een beroep doen op de bijdrage "in natura" van de bonden om gerichte trainingen voor vrijwilligers van verenigingen te organiseren.

A large, white, stylized number '10' is centered on a background of vibrant green grass. The '1' is a simple vertical bar with a slight curve at the top. The '0' is a thick, rounded ring with a small gap at the top. The grass is a rich, textured green, filling the entire page.

Verder traject

De werkelijke veranderslag zal uiteindelijk van verenigingen zelf moeten komen, hierin gestimuleerd en gefaciliteerd door gemeente, intermediairs en landelijke koepels en bonden.

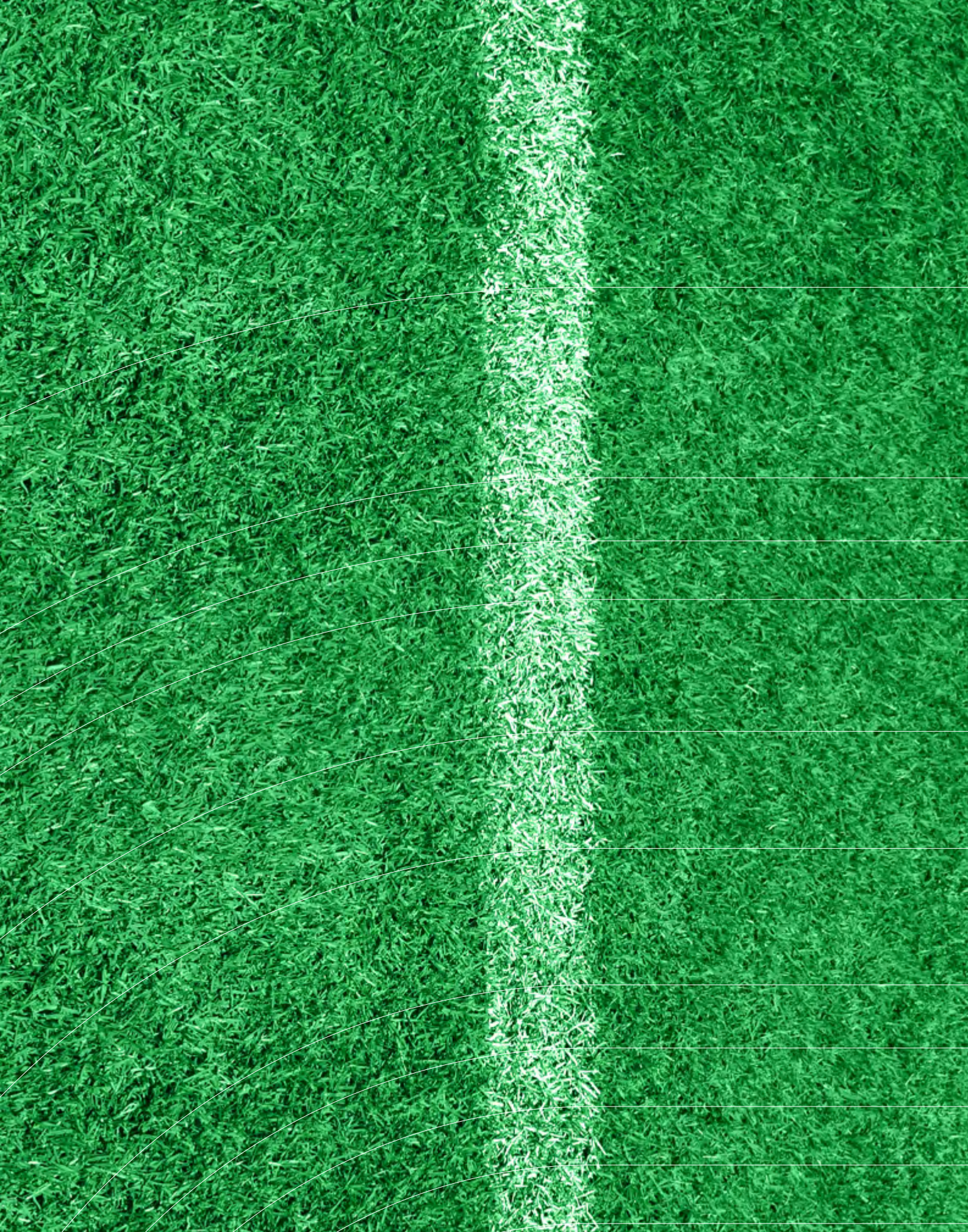
Wij gaan het Actieprogramma breed uitzetten bij alle verenigingen (sport en scouting) en stakeholders en met hen actief in gesprek over de uitvoering. Wij vragen aan de Gebiedscommissies advies over de uitvoering in het betreffende gebied.

Mede op basis hiervan werken wij de genoemde acties (met als prioriteit de Top-12) verder uit, evenals de financiële inzet die hieraan gekoppeld is. Wij maken uitvoeringsafspraken met Rotterdam Sportsupport, Sportbedrijf Rotterdam, en Scoutingregio Rond de Rotte.

Wij gaan op basis daarvan starten met de uitvoering en deze gefaseerd verder uitrollen. Dit dynamische traject noemen we de Uitvoeringsagenda. Hierover zullen wij periodiek rapporteren in de vorm van voortgangsrapportages.

Gemeente Rotterdam